

עלינו רוח ממרום רוח חכמה וצינה רוח שפלות וענוה. ויתקיים
 זנו יעוד הנביא ירמיה ע"ה (לא, ל) הנה ימים באים נאום יי' וקדתי
 את בית ישראל ואת בית יהודה וגו', ופיר' החדוש במ"ש נתתי
 את תורתו בקרבם ועל לבם אכתבנה (שם ל"ב) על דרך פירושים
 וקבלתם ז"ל במדרש חזית (שיה"ש רבה פרשה א' פסוק ב' אונת ד')
 ואוצר החכמה

וצילמדנו (תנחומא בובר יתרו י"ג) שאמרו שלהיות רבותינו שאנו
 לומדים תורה מפיהם עוזרים כך תלמודנו עוזר והשכחה מזויה,
 אמנם לעתיד יתקע תלמוד תורה בלבנו כי ה' שופטנו ה' מחוקקנו
 ה' מלכנו הוא מושיענו ויושיענו מהרה, ומציון תנא תורה, ולשכת
 הגזית תכון על תלה בסנהדרי גדולה אמון.

סימן קמז - קונטרס הסמיכה ב

קונטרס מהר"י בירב הראשון ע"ד חדוש הסמיכה

טובם קונטרס החכם, מאתו פני כסא מעלת סמיכתו בחצלי
 צח והשוא, ובראיות דחיות, על בלימה תלויות, ועל תהו
 נטויות, וצאצאי זהו צנויות, דכולוהו גמר מיכה מיכה, קראו
 אגרת הסמיכה.

יען כי העונות גרמו וצטלה הסמיכה בסוף ימי חכמי המשנה
 כשגורה מלכות האומות כל הנסמך והסומך יהרג ולא נשאר
 מפני כן בית דין סמוך קבוע בא"י וזה היה כמו ש' שנה אחר
 התרבן, נקצו אז חכמי ישראל וראשי האצות והזקנים שהיו צדור
 האחרון ההוא והסכימו לעזה נכונה כדי להסיר המחלוקת ושינוי
 הדעות והסבירות והמנהגות שהיו מקודם לכן בין קביעת ר"ה
 וי"ה ושאר המועדות על פי ראית הלכנה וחדושה לבין קביעתם
 על פי חשבון, הסכימו אז ליסד לנו בחכמה גדולה וקבלה ומסורת
 שהיתה אז בידם מהנביאים וחכמי ישראל הראשונים והתקינו
 החשבון הנכון והמתוקן הזה מסור בידינו מהם ז"ל לעיצור השנים
 ולקבוע ראשי חדשים והמועדות והאומות וכדי שיהיו ישראל מאז
 ואילך כלם שכזר נתפזרו לקצווי הארץ נוהגים על פיו בעיצור
 השנים ובקביעת ראשי חדשים והמועדים והאומות בכל שנה ושנה
 ועושים אותו ביום אחד לעצמו ידוע מימי השבוע מפורסם לכל
 וזה לא ינטרו לעדים ולא לשלוחים שיודיעו יום הקביעה
 כצראשונה, מה שלא היה כן בצראשונה כשהיו עושים על פי הראיה
 שאז היו צריכים ג' מצ"ד שנסמכו בא"י, וזה היה אחר שנעקרו
 סנהדרי גדולה מלשכת הגזית, אבל כשהיתה סנהדרי גדולה קיימת
 לא היה כל זה מסור אלא להם, ומשנעקרה סנהדרי גדולה וזה
 היה כמו מ' שנה קודם תרבן בית שני חזר הדין לשלשה [מ]בית
 דין סמוכים איש מאיש עד מרע"ה, ומשה ואהרן נטוו על זה
 תחלה כשנאמר להם החדש הזה לכם וגו', כלומר העדות הזה לא
 תהיה מסורה אלא לכם ולעומד במקומכם לדורות, אבל אחר
 שצעונותינו ראה הלל ברבי יהודה נשיאה ובית דינו שהיו סמוכים
 הם תקנו לנו וקבעו ר"ת והמועדות ועיצור השנים לכל זמן וזמן
 מאז ועד יבא מורה נדק, והם למדונו החשבון המתוקן הזה, והם
 ז"ל עשו זה לפי שראו כי יצטל דין הקביעה בציטול הסמיכה,
 וכל זה כתוב יותר באורך ביסוד עולם (מאמר ד' פ"ט).

מועיל לקדש המועדים וראשי חדשים אף על פי שנאמר היום הזה
 מקודש, אבל עתה שר' הלל ובית דינו שהיו סמוכים תקנו וקבעו
 על פיו אנו קובעים החדשים והמועדות, שכיון שהוא תיקן וקבע
 בתחלת החקנה כפי החשבון המקובל שצשנה פלונית יהיה מקודש
 יום פלוני ויום פלוני וצשנה פלונית יום פלוני ויום פלוני ה"ל
 כאלו הוא בעצמו כשיגיע אותו היום אומר היום הזה מקודש,
 דמה לי אם קדשו קודם זמנו ואמר יום פלוני מקודש מה לי אם
 קדשו בזמנו, וכן כתב הרמב"ן בהשגות שעשה על הרמב"ם במנין
 המצות (עשה קנ"ג), ועוד אחר כך בזה צ"ה בסוף האגרת הזה
 קראתי אותה אגרת הסמיכה, ואז צ"ה אשתדל להשיב צעד
 הרמב"ם ז"ל מה שהשיב עליו הרמב"ן בענין הזה.

ועתה כונתי לבאר אם איפשר בזמן הזה דליכא סמוכים לחזור
 עטרת הסמיכה ליושנה, שאם איפשר להחזירה יש בזה
 כמה תועלות מה שלא יעלם, שאע"פ שר' הלל וצ"ד תקן בענין
 החדשים והמועדות עדיין יש דברים רבים תלויין בענין הסמיכה,
 כדתן בסנהדרין פרק קמא (ב.) דיני ממונות בג' גזלות וחצלות
 בג' וכו' מכות בג' סמיכת הזקנים ועריפת העגלה וכו', ובגמ'
 (י:) תאנא סמיכה וסמיכת זקנים בג', והוינן בה מאי סמיכה
 וסמיכת זקנים, אמר רבי יוחנן מסמך סבי, שכפי פשטי הסוגיא
 נראה שזמן הזה אין לנו כח לסמוך, שכיון שנראה שאינו יכול
 לסמוך אלא מי שהוא סמוך כדתן סמיכת זקנים בג' וכו' ואמרין
 בגמרא תאנא מאי סמיכה סמיכת סבי דבעינן ג' ואוקימנא בגמרא
 דבעינן שיהא סמוך מפי סמוך והשתא צעונותינו ליכא סמוך מפי
 סמוך אם כן איך אפשר לסמוך עתה.

ועוד נראה מהאי סוגיא שאם יצטל הסמיכה א"ל להחזירה,
 דאמרין התם (י:) וחד לא סמיך והא אמר רבי יהודה
 אמר רב ברם זכור אותו האיש לטוב ור' יהודה בן צבא שמו
 שאלמלא הוא נשתכחו דיני קנסות מישראל, ואקשינן נשתכחו
 לגרסינהו, ומשני אלא צטלו דיני קנסות מישראל, שפעם א' גזרה
 מלכות האומות שמד על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך
 יהרג והעיר שסומכין בה תחרב ותחומין שסומכין בהן יעקרו,
 מה עשה רבי יהודה בן צבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים
 ובין שתי עיירות גדולות ובין שתי תחומי שבת בין אושא לפרעס
 וסמך שם חמשה זקנים וכו', כיון שהכירו בהם אויביהם אמר
 להם בני רוצו, אמרו לו רבי מה תהא עליך, אמר להם הריני
 מוטל לפניכם כאבן שאין לה הופכים, אמרו לא וזו משם עד

ואם חס ושלום לא היה מתקן זה רבי הלל ובית דינו היו צטלים
 קביעות ראשי חדשים והמועדים, ולא יועיל לנו בזמן הזה
 דליכא סמוכים מה שנאמר בכל ר"ת ור"ת היום הזה מקודש ואני
 קורא עליו אשר תקראו אתם, שדיבורנו כשאין אנו סמוכין אינו

שנעשו בו ש' לונגיאנות של צרול ועשאוהו ככברה, עד כאן. נראה מהאי עובדא שאם היו מתים הסמוכים שהיו מצויים באתו זמן שלא היה איפשר להחזיר הסמיכה, שאם לא כן אין יאמר רב יהודה אלולי רבי יהודה בן צבא היתה מתבטלת דיני קנסות מפני שמן לאותם ה' זקנים, אפילו שלא יסמוך אותם כשיעבור השמד יתקצצו החכמים (ויסמוך) (ויסמכו) אותם, אלא נראה שאם אין שם סמוך מפי סמוך אין יכולין להסמך. ועוד שאם היה איפשר לסמוך לשום אדם אף על פי שלא ימצא סמוך מפי סמוך למה סכן רבי יהודה בן צבא לעצמו, ימתין עד שיעבור השמד, אלא נראה שאם לא ימצא סמוך מפי סמוך אינם יכולים לסמוך וחשש אולי ימות הוא שהיה סמוך ויתבטל הסמיכה. עוד יש לעיין בזה הענין אם נאמר שאיפשר לסמוך אפילו שלא ימצא סמוך מפי סמוך אם יכולין בזמן הזה בשלשה סמוכין לקבוע ר"ם ומועדות ועיבורין¹²³⁴⁵⁶⁷ השנים, מפני שראיתי לא' מן התלמידים שטעה בזה ואמר שאם היינו יכולין לסמוך היינו יכולין לעבר שנים ולקבוע המועדות. והנה מה שראיתי להסתפק (הוא) [בז] בענין הסמיכה.

ומצאתי להרמב"ם ז"ל שכתב בהלכות סנהדרין פ"ד (היא"א) וזה לשונו, נראה לי הדברים שאם הסמיכו כל החכמים שבא"י למנות דינים ולסמוך אותם הרי אלו סמוכים ויש להם לדון דיני קנסות ויש להם לסמוך לאחרים, אם כן למה היו החכמים מצטערים על הסמיכה כדי שלא יצטלו דיני קנסות מישראל, לפי ישראל מפוזרים ואי אפשר שיסמיכו כלם, ואם היה שם סמוך מפי סמוך אינו צריך דעת כלם אלא דין דיני קנסות לכל שהרי נסמן מפי בית דין, והדבר צריך הכרע עכ"ל.

אמנם בזה הלשון אף על פי שנראה ממנו שיש תיקון להחזיר הסמיכה בהסכמת כל חכמי ארץ ישראל, כבר כתב בסוף לשונו והדבר צריך הכרע, שנראה לכאורה שהוא כמסתפק בזה ממה שאמר והדבר צריך הכרע אם נאמר שהוא חוזר לתחלת הלשון. ועוד שנראה מלשונו שאם יערער אפילו אחד מחכמי א"י אינה מועלת אותה הסמיכה, והדברים תמוהים שהרי במסכת הוריות מסקינן שכל התורה כולה רוצו כולו והכא (מה שאמר) [מאי שנא], דאמרין התם (א) אמר רבי יונתן מאה שיסבו להורות אין חייבין עד שיראו כלן שנאמר ואם כל עדת ישראל יסבו עד שיסבו כלן, אמר רב הונא בריה דרב אשעיה הכי נמי מסתברא דכל התורה כלה קיימא לן רוצו כולו והכא כתיב כל העדה הואיל וכך אפילו כל העדה מאה, ושקלינן וטרינן בגמרא מתיב רב משרשיא סמכו רבותינו על דברי רבן שמעון בן גמליאל ועל דברי ר' אלעזר בר דוק שהיו אומרים אין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור יכולין לעמוד בה ואמר רב אדא בר אבהו מאי קראה במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו והא הכא דכתיב הגוי כולו (דרובא) [ורובא] ככולה דמי, תיובתא דרבי (יונתן) [יונתן] תיובתא, ומאי' ואלא מאי כל עדת דקאמר רחמנא הכי קאמר אי איכא כלם הויא הוראה ואי לא לא הויא הוראה, ופרש"י אי איתא לכולהו סנהדרין של שבעים ואחד הויא הוראה אף על פי שלא הורו כל אותם שיסבו להורות וכו' ע"כ. ואם כן כיון דאסיקנא התם דכלל התורה כלה רוצו

ועוד ראוי לדקדק בלשון הרמב"ם שכתב וזה לשונו, אם כן למה היו החכמים מצטערים על הסמיכה וכו' לפי ישראל מפוזרים ואי אפשר שיסמיכו כלם, ומה מניעה יש להיותם מפוזרים או מקוצצים כיון שאין סיבת המניעה אלא ריבוי הדעות, כמו שכתב ואי אפשר שיסמיכו כלם. ועוד קשה לי בלשון הרב שכתב עוד וזה לשונו, ואם היה שם סמוך מפי סמוך אינו צריך דעת כלם, נראה שצריך דעת רובם, ולמעלה כתב וזה לשונו, הרי שלא היה צורך ישראל אלא סמוך א' מושיב שנים צדו וסומך, נראה שאין צריך אלא לדעתו של הסמוך. ועוד קשה לי בלשון הרב שכתב וזה לשונו, אינו צריך דעת כלן אלא דין דיני קנסות לכל, שלא היה לו לומר אלא אינו צריך דעת כלם וממילא שהוא סמוך וכיון שהוא סמוך ודאי שידון דיני קנסות ומה כונתו באמרו דין דיני קנסות לכל דפשיטא שאם ראוי לדון דיני קנסות לכל ידון.

ומצאתי בפרק קמא דסנהדרין (מ"ג) בפירוש המשנה שכתב הרמב"ם וזה לשונו, סמיכת הזקנים בג', ולענין אם צריך שיהיו הג' סמוכים ואז יהיו יכולין לסמוך שום אדם יש בזה ספק, ומה שנבאר מן התלמוד שיהיה הגדול שבהם סמוך ויצרף עמו שנים ויסמוך (מה) [מין] שיראה. ויראה לי כשהיה הסכמה מכל החכמים והתלמידים להקדים עליהם איש מהשיבה ושימו אותו לראש וצלבד שיהיה זה צורך ישראל כמו שזכרנו, הנה האיש ההוא תחייב לו הסמיכה ויהיה סמוך ויסמוך הוא אחר כך מי שיראה, שאם לא תאמר כן א"א שתמצא צ"ד הגדול לעולם לפי שנצטרך שיהיה אחד מהם סמוך על כל פנים, והקדוש ברוך הוא ייעד שיסבו כמו שנאמר ואשיבה שופטין כבדאשונה ויועצין כבתחלה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק, וזה יהיה בלא ספק כשיבין הצורה לבית דין אדם ויתרבה זכותם ויחזקוהו¹²³⁴⁵⁶⁷ ויתרבה ותגדל תומתם לפני בא המשיח כמו שכתב זה בפסוקים הרבה במקרא, עד כאן. והנה הרמב"ם לא הזכיר כאן מה שהזכיר צ"ד (ר"ל ביד החזקה) בהלכות סנהדרין שכתב שם ולמה היו מצטערים על הסמיכה ואמר גם כן לפי שהיו ישראל מפוזרים, ובכאן לא הזכיר דבר מזה וגם במסכת בכורות במשנה, וזה לשונו בפרק (ג') [ד'] במשנה שמתחלת השוחט הזכור ומראה את מומו וכו', כבר ביארנו (בה') [בתחלת] סנהדרין שאינו נקרא בית דין בשם מוחלט אלא סמוך צורך ישראל צין שיהיה סמוך מפי סמוך או הסמיכו בני א"י למנות אותו ראש ישיבה, לפי שבני ארץ ישראל הם הנקראים קהל והקדוש ברוך הוא קרא אותם כל הקהל וכו', עד כאן.

עוד יש לעיין בזה הענין, שאם תמצי לומר שיש צדו כח לסמוך וקיימא לן לענין מלקות דאורייתא דבעינן ג' סמוכים, אם דוקא בעדים והתראה לוקין או אפילו בלא עדים והתראה, ולענין כפיית בית דין לא תצטע לן דודאי אין כופין, כי תיבעי לן הבא דרך תשובה ואמר אני עשיתי עברה שחייב עליה מלקות או כרת ואני רוצה לקבל מלקות כדי שאפטר מן הכרת, כדחנן (מכות כג.) כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתן שנאמר ונקלה אחיך לעיניך מי שלקה הרי הוא כאחיק דברי ר' חנניא צ"ג, עד כאן.

ועתה אשיב לכל הספקות הנזכרות לעיל א' לא' למצוא חשבון, ונאמר שהרמז"ס סובר שאם יסכימו חכמי ארץ ישראל לסמוך שום אדם הסמיכה תתקיים בידו, וגם הראב"ד דלא השיב עליו כדרכו נראה שהוא סובר ג"כ שיכולין לסמוך אם יסכימו חכמי ארץ ישראל. וקצת ראיה יש לדבריו מדאמרין במסכת קמא פרק קמא (טו:), דאמרין התם האי כלבא דאכל אמרי וסונרא דאכל תרנגולא משונה הוא ולא מגבינן בצבל, וה"מ ברברבי אבל בזוטרי אורחיה הוא, ואי תפס לא מפקינן מיניה, ואי אמר קבעו לי זמנא דאזילנא לארץ ישראל קבעינן ליה ואי לא אזיל משמתינן ליה, עד כאן. והקשה הרשב"א ז"ל (שם לו: ד"ה כתב רש"י) תמיה לי דזמנא לא היה סמוך בארץ ישראל, שאלו היה סמוך אף בח"ל יגבו שאין הדבר תלוי אלא בזמנא, ואם כן אמאי משמתינן ליה עד דסליק לא"י, דלא ימנע, אי מיירי זמן דאיכא סמוכין אף בצבל יגבו, ואי ליכא סמוכים מה תועלת יש בעלייתו לא"י, דהא אמרין בפרק קמא דסנהדרין (יד:). אריב"ל אין סמיכה בח"ל ובעינן מאי אין סמיכה אילימא דלא דייני דיני קנסות כלל בח"ל והא תנן סנהדרין נוהגת בין בארץ בין בח"ל וכו', אלמא בזמן דאיכא סמוכים בארץ דיינינן דיני קנסות בח"ל. והשיב שמכאן יש סיוע למה שכתב הרמז"ס, וזה לשון הרשב"א ז"ל, אלא שראיתי להרמז"ס ז"ל שכתב מן הסברא שאם יסכימו כל חכמי א"י לסמוך סומכים וכו'. ואף על גב דבסוף דבריו כתב וזה לשוני, ואף על פי שיש לעיין בזה ממה שאמרו פ' קמא דעבודה זרה (ח:). וכן בסנהדרין (יג:). ברם זכור אותו האיש לטוב שאלמלא הוא בטלו דיני קנסות מישראל, דאלמא אי לא סמך הוא אותם ה' זקנים לא היה באיפשר לסמוך מפני שלא היו שם סמוכים לסמוך וכו', עד כאן לשונו. סוף סוף לא מצא שום תשובה למה שהקשה אלא בזה שכתב הרמז"ס מסברא שאם יסכימו חכמי ארץ ישראל לסמוך איזה אדם שיכולין לסמוכו, ואף על פי שנתקשה לו ההיא דרבי יהודה בן צבא לא דחה לגמרי סברת הרמז"ס אלא שכתב שיש לעיין בזה. ¹²³⁴⁵⁶⁷ ואוצר החכמה

והנה הרמז"ס השיב לזאת הקושיא של רבי יהודה בן צבא שהטעם שהיו מצטערים מפני שישראל היו מפוזרים ואי אפשר שיסכימו כלם בזה, ולפי זה הדרן קושין לדוכתין דאמאי משמתינן ליה לעלות לארץ ישראל כיון שאי אפשר שיסכימו בזה ואין שם דיני קנסות כמו שאין בצבל. ואני אומר שאין קושיא מההיא עובדא, שלא אמר שם שאלמלא רבי יהודה בן צבא בטלו דיני קנסות לעולם, אלא בטלו דיני קנסות, ואיפשר שהכוונה לומר שאולי ימשך זמן רב השמד ויבטלו דיני קנסות באותו הזמן. ואם תאמר למה סכן בעצמו ר"י בן צבא, ימתין עד שיסתלק השמד ויתקצבו חכמי ארץ ישראל לעשות סמוך אחר, ויש לומר שיש כמה מנזות תלויות בעינין הסמיכה כדאיתא בסנהדרין ובכמה דוכתי בתלמוד, ועוד דשעת השמד היה והיה חייב למסור עצמו במצוה היותר קטנה כל שכן במנזות הסמיכה שיש בה כמה גופי הלכות, וחשש שאם ימשך זמן רב יבטלו כל המנזות התלויות בעינין הסמיכה, ואפילו לא יהיה זמן רב היה חייב למסור עצמו עליה ששעת השמד היה כנוצר, ועוד שחשב שלא ירגישו בו האויבים.

ועתה ראוי לחקור מה סיוע הביא הרשב"א מלשון הרמז"ס ז"ל, שהרי כתב בפירושו שא"א שיסכימו הכל ואם כן הקושיא שהקשה הרשב"א דכי אמר קבעו לי דוכתא דאזילנא לארץ ישראל וכו' אמאי משמתינן ליה ואם כן עדיין הקושיא במקומה עומדת כיון שאי אפשר שיסכימו הכל ומה תועלת יש לו בעלייתו לא"י. גם יש לחקור בלשון הרמז"ס מה שכתב צ"ד שא"א שיסכימו הכל, ובכמה מקומות שדבר בזה הענין לא הזכיר זה הענין שא"א שיסכימו הכל כמו שכתבתי למעלה.

ואני אומר שכונת הרמז"ס היא שיש הפרש גדול בין דורו של ר' יהודה בן צבא ובין הזמן שדבר בו הרמז"ס ז"ל, שזמן ר' יהודה בן צבא היו כמה קהלות בא"י וכמה חכמים גדולים מפוזרים בא"י ומפני זה כתב הרב שהטעם שהיו מצטערים בסמיכה באותו זמן היה מפני שהיו ישראל מפוזרים, ואינו כזמן הרמז"ס או כזמנינו זה שאין שם אלא מקום א' שיש שם ישראל או ראש ישיבה אחד, שזמנינו זה נקל הוא שיתקצבו בני הישיבה לסמוך הרב שלהם, ולפיכך במשניות שהוא מדבר בזמן קרוב למשיח שהוא זמנינו זה לא כתב אלא יראה לי שאם יסכימו בני הישיבה למנות לגדול שבהם ראש ישיבה יתקיים הישיבה על ידו ולא אמר שיש קושי בהסכמתם, מפני שאין שם אלא מקום אחד שיש שם ישראל, כזמנינו זה נצפת עיקר הישיבה וזמן הרמז"ס לא היה אלא צירושלים עשרה או עשרים בעלי בתים והיה נקל לסמוך אם היה א' זה חכם דיניהם אם יסכימו בזה.

ובמה שנראה מן הגמ' שצריך הסומך שיהיה סמוך, דוקא אם רוצה לסמוך בזה, אבל בהסכמת חכמי א"י אפילו שלא יהיו סמוכים יכולין לסמוך בהסכמת כולם או רובם. והביא לזה ראיה הרמז"ס צ"י המשנה של סנהדרין פ"ק, ואע"פ שאותה הראיה שהביא אינו בהעתיקת לשון הקדש אבל בהעתיקת הערבי כתב, וז"ל בלשון ערבי, ואנא אעתקד אן אדע וקע אל גמאע מן גמלה לתלמידים ואל חכמים עלי תקדמה שכך פי אל ישיבה כאן יגעלוה ראש וצטרט אן יכון דלך פי ארץ ישראל כמה קרמנא כאן דלך דל שכך תתא לה אל ישיבה ויזיר סמוך ויסמוך הוא בעד דלך מן שא לאתך אן לס תקל בזהא אל אלל לא ימכן וגוד בית דין הגדול אצדא לן יתתאג כל ואחד מנהון אן יכון סמוך בלא שך ואללה קד' ועד ברגועהא פי קולה ואשיבה שופטיך כבשראשונה ולעלך תקון אן אל משיח יקדמהו ואן צאנא יגיר סמוכים פהדאמחאל לענא קריצינא פי גדר כתבנא אן אל משיח לא יזיד פי אל שריעה ולא ינקז מנהא לא פי אל מכנז ולא פי אל מנקול ואנא אעתקד אן אל סנהדרין תרגע קבל טהור אל משיח ודלך יכון מן עאלממא קיאל ואשיבה שופטיך כבשראשונה ויועציך כבתחלה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק יכון דלך לא שך ענדי מא יללח אללה קלוצ אלנאס ויכתר כידהוס ושוקהוס אל אללה ולאל שריעת ותכתר אסתקאמתהם קבל מאיגי אל משיח כמאבאן פי כנז אל מקרא, עד כאן לשונו. ופי' הענין שאם היה האמת שאין יכול לסמוך אלא סמוך מפי סמוך עד מרע"ה אם כן נתבטלה הסמיכה לעולם ואפילו יצא המשיח, שהמשיח אינו יכול להוסיף לא בתורה שכתב ולא בתורה שצ"פ שום דבר ולא זולתו, אמנם ייעד הקדוש ברוך הוא לישראל שכשיבאו ישראל לאדמתם ישיב

הכרע כמו שכתב נראין הדברים. ועוד שדבריו הראשונים היו קותרים דבריו האחרונים, שמי שיאמר נראין הדברים נראה שיש לו אי זה הכרע שמנע אותו ההכרע נראה לו כך, ומי שיאמר והדבר צריך הכרע נראה שאין לו שום טעם והכרע לשיהיה אותו הדבר אמת.

ועם מה שכתבנו כבר תרנו שלא נשאר שום קושיא להרמז"ס על מה שכתב מההיא עוצדא דר' יהודה בן צבא, וגם כל מה שהסתפקנו בלשון הרמז"ס כבר פירשנו הלשון יפה ולא ימשך משם שום קושיא לענין הסמיכה שבזמן הזה. וגם הקושיא שעשינו (דמה שאמר) [דמאי שנא] דבכל התורה כלה רוצו ככלו וזכאן הצריך כלם כפי הנראה מפשט לשונו, ועם מה שכתבנו יתישב יפה, שלעולם אין הפרש בענין הסמיכה לשאר המצוות אלא שבה ליתן טעם למה צריך זכאן ריבוי דעות וכשיהיה שם סמוכים אינו צריך אלא הסמוך לבדו בהטרפות שנים אחרים, ונתן לזה טעם שכשיסמוך מי שהוא סמוך מפי בית דין הגדול כל יושבי ארץ ישראל משועבדים אליו ולפי זה אין אנו צריכים לדעתם שעל כרחם יקיימו מה שיגזור בית דין הגדול כמו שכתבנו, אבל כשלא יבא הסמיכות מכח בית דין אין שום אדם משועבד לחזירו ומפני זה צריך לדעת כלם כדי שישעבדו את עצמם לזה הסמוך שמתחדש עתה שלא בא מכח בית דין הגדול, וכיון שיסכימו כלם חייבים המיעוט להסכים עמהם, ומפני זה אומר עד שיסכימו כלם ולעולם אינו צריך אלא רוב. ועם מה שכתבנו גם כן יתישב מה שהציא הרשב"א רציה (למה) [ממה] שאמרו בפרק קמא דקמא שאם (אמרו) [אמר] קבעו לי דוכתא משמתינ ליה, שאולי בזמן האמוראים היה ארץ ישראל חרבה ולא היו כל כך חכמים מפוזרים כמו שהיו בזמן רבי יהודה בן צבא והיה יכול לסמוך באותו זמן.

ועתה נשאר לנו לזכר אם הם סמוכים שנעשו בזמן הזה אם יכולין לקדש חדשים ולקבוע מועדות על פי הראייה. ונאמר שפשיטא ופשיטא שאין להם יכולת לבטל מה שעשה ר' הלל ובית דינו דהא קיימא לן (ביצה ה.) דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו ולא ימנע מנין אחר כמוהו עד יבא מורה דק. ומיקון החדשים והמועדות שתקן רבי הלל ובית דינו היה בשנת ד' אלפים ומאתים וששים לבריאת עולם, כך כתב גם כן בעל יסוד עולם במקום אחר (מאמר ד' פ"ה), נמצא שמבטול הסמיכה ועד היום יש אלף ושמונה ושלשים שנה, וכבר כתבנו למעלה בשם בעל הספר הנזכר שהיה (שלש) [שלש] מאות שנה אחר החרבן, ואף על פי שאינו נראה מדוקדק החשבון אולי שזה החשבון הוא האמת שבמקום אחר לא נמצאתי אלא ש' במקום שלש מאות ואולי היה תי"ו.

ועוד ממקום אחר נראה שאינם יכולים עתה בזמן הזה לקבוע על פי הראייה, ימשך מחלוקת גדול בין קרובים והרחוקים, שמפני זה נקבצו אז חכמי ישראל וראשי האצות והזקנים שהיו בדור האחרון ההוא והסכימו לענה נכונה כדי להסיר המחלוקת ושינוי הדעות והסברות והמנהגות שהיו מקודם לכן בין קביעת ראש השנה ויום הכפורים ושאר המועדות על פי ראיית הלכנה וחדושה לבין קביעתם על פי החשבון עד שהיו מפני כן בני צבל מסתפקים ולא יודעים אימתי נקבע ראש השנה ויום הכפורים,

שופטיהם כבראשונה ויועציהם כבתחלה וזה בהכרח אינו יכול שיהיה אלא בהסכמת החכמים שצ"י ואפילו לא יהיו סמוכים.

ומבוא יתברר לך [ש]מה שכתב הרמז"ס והדבר צריך הכרע אינו חוזר אלא לסיפא דההיא הלכה שכתב זה לשונו, ואם היה שם סמוך מפי סמוך אינו צריך דעת כלם וכו', ופירשו שיש ספק בזה הענין אם יהיה שם סמוך אחד מפי סמוך אם מספיק ויטורף עמו שנים אחרים ואפילו לא יהיו סמוכים, או דילמא צריך שיהיו הג' כולם סמוכים. שאם תאמר שצריך ג' סמוכים, אפילו ימנע סמוך א' או ב' יהיה צריך דעת כלם כמו שצריך כשאין שם שום סמוך, שגם כן נתבטלה הסמיכה כיון שאין שם אלא שנים אם נאמר שאנחנו צריכים ג'. אבל אם נאמר שאין צריך אלא סמוך א' או אין צריך דעת כלם, ומפני זה נקט אין צריך דעת כלם לאפוקי שאם היה הדין שהיה צריך ג' סמוכים היה צריך דעת כלם, אבל אם הדין הוא כמו שכתב לעיל הרב שאין צריך אלא סמוך א' אין צריך לא דעת כלם ולא דעת רובם אלא יצרך עמו שנים כמו שכתב לעיל. והמשך הלשון יהיה בזה האופן, ואם היה שם סמוך מפי סמוך אז אינו צריך דעת כלם כמו כשהוא צריך כשאין שם שום סמוך.

והטעם לזה, לפי שאין צריך אלא סמוך א' כדין לסמוך וזולתו כלם סמוכי' והוא הגדול שבהם, ומפני שזה הסמוך שהוא מפי בית דין כבר נתנו לו בית דין רשות לסמוך ושאותו הסמוך ידין דיני קנסות לכל, וכל העומדים בארץ ישראל הם משועבדים לבית דין הגדול שבארץ ישראל ובית דין הגדול שבארץ ישראל גזרו שאותו הסמוך שהם סומכים יסמוך למי שירצה וידון לכל יושבי ארץ ישראל, על כרחם יקבלו עליהם מה שגזרו בית דין הגדול, ומפני זה אין אנו צריכים לדעתם שעל כרחם ידונו אותם, אבל כשבאו עתה לעשות סמוכים בהם בהסכמת [חכמי] ארץ ישראל אין שום א' משועבד לחזרו ומפני זה צריך שיהיה דעת כלם או רובם. וגם אם היה הדין שצריך ג' סמוכים ולא ימנע אלא א' או שנים גם כן היה צריך דעת כלם או רובם, שמכח בית דין אינם משועבדים לזה הסמוך כיון שאינו אלא א' את"ל שצריך כל הג' סמוכים, וכבר פסק הרב לעיל שאינו צריך אלא אחד מן הג' שיהיה סמוך. ועל זה הדבר הוא שכתב הרב והדבר צריך הכרע, פי' אף על פי שפסקתי שבסמוך א' מספיק בהטרף שנים אפילו לא יהיו סמוכים, זה הדבר צריך הכרע. וכן כתב בפירוש [ה]משנה בפרק קמא דסנהדרין ח"ל, ולענין אם צריך שיהיו הג' סמוכים ואז יהיו יכולין לסמוך שום אדם יש בזה ספק, ומה שנתבאר מן התלמוד שיהיה הגדול סמוך ויצרך עמו שנים ויסמוך מי שירצה וכו', אלמא שאינו חוזר והדבר צריך הכרע ¹²³⁴⁵⁶⁷אלא למאי דסליק מיניה.

ועוד משני דדין הוא מוכרח שאינו חוזר אלא למאי דסליק מיניה, חדא שכבר הביא ראייה גדולה והכרע גדול בפירוש המשנה מהפסוק שאמר ואשיבה שופטיך כבראשונה, ואם לא יהיה בזה האופן שכתב הרב אי אפשר שיתקיים הפסוק, והמשמית אינו יכול לסמוך שכבר כתב הרב שאינו יכול לסמוך שאינו יכול להוסיף ולא לגרוע על מה שכתוב בתורה. ומן הלשון גם כן, שאם היה חוזר למה שאמר 'נראין הדברים' היה לו לומר והדברים צריך

הסמיכה כמו שאירע בעונותינו אף על פי שיעשו סמוכים בהסכמת חכמי ארץ ישראל אין בהם כח לקבוע חדש ולא לעבר שנים. ומפני זה כתב הרב שעד ימי אביי ורבא היו (סמוכים) [סומכים] על קביעות ארץ ישראל, שאותם הסמוכים שהיו באותו זמן היו באים מכת משה רבינו ע"ה שעדיין לא נפסקה שלשלת הסמיכה עד כאן.

ועדיין קשה לי מה שכתב הרב זה' קדוש החדש צפרק (קמא) [ה' הי"ג] וזה לשונו, זה שאנו מחשבין בזמן הזה כל א' וא' בעירו ואומרים שראש חדש פלוני ויום טוב פלוני פלוני, לא בחשבון שלנו אנו קובעים ולא עליו אנו סומכים, שאין מעבירין שנים וקובעין חדשים בח"ל, ואין אנו סומכים אלא על חשבון ארץ ישראל וקביעתם, וזה שאנו מחשבין, לגלות הדבר בלעד הוא, כיון שאנו יודעים שעל חשבון זה הם סומכים אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל אי זה יום הוא, וקביעת בני א"י אותו (יום) [הוא] שיהיה ר"ח או י"ט לא מפני חשבון שאנו מחשבין, עד כאן. ולדעת כ"ע בין כשמקדשין החדש על פי החשבון בין כשמקדשין על פי הראייה צריך שיקדשו את החדש בג' מומחין, ואם כן עתה דליכא מומחין בא"י מה יועיל לנו קביעותם שנסמך עליהם. והוא ז"ל כתב בספר המצות וזה לשונו, הביאו הרמב"ן בהשגות שעשה עליו, אבל עתה אוסיף עיון בדברי הרב שכתב כאן כי המצוה הזאת לא יעשה אותה לעולם אלא בית דין הגדול לצד ובארץ ישראל לצד אבל בהעדר החכמים מארץ ישראל אז ראוי לבית דין הסמוך בא"י שיעבר שנים ויקבע חדשים בח"ל כמו שעשה ר"ע, וכתב עוד שיש הנה עיקר גדול מעיקרי האמונה לא ידעוהו ולא יתבוננו במקומו אלא המעמיקים בדעה, והוא שבהיותנו היום בח"ל חושבין במלכת העיבור ונאמר שזה היום ראש חדש זה היום מועד, לא מפני חשבוננו נשימהו מועד לשום פנים, אלא מפני שצית דין שבארץ ישראל קבע זה היום מועד או ראש חדש ועל קביעותם נעמוד לא על חשבוננו, ואמנם חשבוננו לגלויי מילתא בעלמא והבן זה מאד, ואני אוסיף לך ביאור, אלו חשבנו ע"ד משל שבני ארץ ישראל יעברו מארץ ישראל חלילה לאל מעשות זאת שהוא הבטיח שלא ימחה אותה האומה מהכל ושלא יהיה שם בית דין ולא יהיה בח"ל בית דין שנסמך בארץ, דע שחשבוננו זה לא יועילנו שום דבר בשום פנים לפי שאין לנו לחשוב בח"ל לעבר שנים ולקבוע חדשים אלא בחנאי הנזכר כמו שביאר[נו] כי מציין תלם תורה ודבר יי' מירושלים, וכשיחזקנו מי שיש לו שכל שלם ובריא בלשונות התלמוד בזה הענין יתבאר (לי) [לנו] כל מה שאמרנו ביאור אין ספק בו, עד כאן לשונו. ואם כן בזמן הזה שבעונות אין בית דין לא בארץ ולא בח"ל מה יועיל לנו הקביעות שקובעין בארץ ישראל בזמן הזה שאין שם בית דין.

ובבר השיג עליו הרמב"ן ואמר שדבר גלוי הוא שהיום מכמה שנים בטלו סמוכים מארץ ישראל ואין דנין שם אפילו דיני קנסות כל שכן שיקדשו על פי הראיה או על פי החשבון, וצין בראיה בין בחשבון בזמן הרע הזה שאין סנהדרין ולא בית דין סמוכים כלל ואין בח"ל בית דין שנסמך בארץ ישראל לא יועיל חשבוננו בשום פנים כפי דברי הרב כיון שנעדר מארץ ישראל בית

ואפילו בעיבור השנה לפעמים היו מסתפקים אם עברו בית דין אם לא, והיה כל זה מציא מחלוקת גדולה וקלקול בקביעת המועדים בזמנם הראויים להם, כל זה כתוב בספר יסוד עולם, וכת' שעל זה הסכים דעת החכמים והזקנים וקדו לנו בחכמה גדולה ובמסורת שהיתה בידם מהנציאים ומהחכמים הראשונים והתקינו החשבון הנכון והמתוקן הזה המסור בידינו, וכבר כתבתי כל זה למעלה וחזרתי לכתבו פעם שנית כדי להורות לך שאי אפשר שיתבטל החשבון הזה עד יבא מורה דק ויהיו ישראל מקובלים.

עוד ממקום אחר אציא לך ראייה שאין בידינו כח ואפילו שנסמך בזמן הזה לבטל החשבון המתוקן המסור בידינו, ממה שכתב הרמב"ם פ"ה מהלכות קדוש החדש (ה"א) וזה לשונו, כל שאמרנו מקביעות ראשי חדשים ור"ה על פי הראייה ועיבור השנה מפני הזמן ומפני הצורך אין עושין אותו אלא סנהדרין שבארץ ישראל או בית דין הסמוכים בארץ ישראל שנתנו להם הסנהדרין רשות, שכן נאמר למשה ולאחריו החדש הזה לכם (ראשי) [ראש] חדשים ומפי השמועה למדו איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה שכן הוא פירוש הדבר עדות זו תהיה מסורה לכם וכל העומד אחריכם במקומכם, אבל בזמן שאין שם סנהדרין בארץ ישראל אין קובעין חדשים ואין מעבירין שנים אלא בחשבון זה שאנו מחשבין בו היום, עד כאן לשונו. אלמא דבזמן דליכא סנהדרין אפילו ימצאו סמוכים אינם יכולים לקבוע חדשים ולא לעבר שנים כי אם בזמן שיש שם סנהדרין. אלא שהרמב"ן השיג עליו בהשגות על המצות שעשה (עשה קנ"ג) וזה לשונו, וראיתי בחבורו הגדול בהלכות קדוש החדש שכתב על כך שקדוש החדש ועיבור השנה אין עושין אותו אלא סנהדרין שבארץ ישראל או בית דין הסמוכים בארץ שנתנו להם רשות וכו', והשיג עליו שמסוגית התלמוד נראה שאפילו שלא יהיה בזמן הסנהדרין בג' סמוכים מספיק לעבר השנה ולקדש החדש כדחתן במשנה בתחלת סנהדרין (ב.) עבור החדש בג' ועבור השנה בג', וכן שנו בפ"ג מר"ה (כ"ה:) ראוהו ג' והם בית דין יעמדו שנים וישיבו מחציהם אלל היחיד ויעידו צפיהם ויאמרו מקודש מקודש, והביא כמה ראיות לזה, וגם נראה מכמה מקומות אחרים שהביא הוא ז"ל שהדבר מסור לסנהדרין, ולקיים השני מאמרים שגוראין בסותרין זה לזה כתב דבזמן דליכא סנהדרין הדבר מסור להם אבל אם נעקרו הסנהדרין סגי בג' סמוכים.

ואני אומר שאין שום קושיא מאלו המאמרים לרב ז"ל, שלא נעלם ממנו שר"ע (עבד) [עבר] ח"ל (ברכות סג. יבמות קכב.) וברוך בן נריה גם כן (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב), והוא ז"ל בעצמו כתב סמוך לזה המאמר שבזמן אביי ורבא היו סומכים על קביעות ארץ ישראל על פי הראיה ובאותו הזמן לא היו סנהדרין ואין יסתרו דבריו האחרונים את הראשונים. אלא כוונת הרמב"ם היא כך, שבזמן דליכא סנהדרין הדבר מסור להם או לג' סמוכים הבאים מכחם, ואפילו אם נעקרו הסנהדרין אם לא נפסקה שלשלת הסמיכה באין מכת הסנהדרין קרינן בהו, מפני שכשנותנין הסנהדרין רשות לסמוך הראשון נותנין כח (שיסמיכו) [שיסמיכו] לאחר והאחר לאחר עד סוף כל הדורות, ואם כן אפילו אותו האחרון מכת הסנהדרין בא, ולאפוקי שאם נפסקה שלשלת

דין ואין שם ב"ד כלל לקדש החדש ולעצור השנה וכן מח"ל נעדר לגמרי בית דין שנסמך בארץ, אם כן לפי דבריו היה ראוי שיהיו המועדים בטלים מזה כמה שנים שהרי הוא מודה שאפילו בקביעות החשבון צריך שיהיה שם בית דין שנסמך בארץ. וכתב עוד הרמב"ן שזה הוא מוסכם לדעת כ"ע שצין בראיה צין בחשבון צריך בית דין של ג' מומחין. וכתב שמרפא הקושי הגדול הזה הוא שר' הלל הנשיא בנו של רבי יהודה הנשיא שתיקן חשבון העיבור הוא קדש חדשים ועבר שנים הראויים להתעבר לפי מניינו עד שיבא אליהו ונחזור על פי הראיה בבית דין בבית הגדול והקדוש אמר במהרה בימינו יהיה, שהוא ע"ה ראה שיתבטלו המועדות מפני ביטול הסמיכה כמו שנתבטלו דיני קנסות וכל דבר שצריך מומחין, ועמד ותקן החשבון וקדש ועבר בו חדשים ושנים עד שיבנה בית המקדש, ולפיכך הוא שבתלה הראיה אללנו לפי שאין לנו בית דין הראויים לקבל העדות ולקדש על פיהם.

ועוד כתב הרמב"ן, ועל השואל להקשות מזה שאמרו (סנהדרין יב.) אין מעצרים את השנה לפי השנה ואם עצרוה אינה מעוברת אבל מפני הדוחק מעצרים אותה אחר [כבר יש טעות בספרים ולא הרגיש בו החכם, הלשון הוא אחר ראש השנה מיד], פי' שאם קודם השנה אינם יכולים לעבר כל שכן אם יעברו זאת השנה אלף שנים מקדם כמו שקרה לנו עתה שמומן רבי הלל עד היום יש יותר מאלף שנה ואין יועיל קביעותו מאז לשנה הזאת. והשיב הוא ז"ל זה לשונו, ותשובת זאת השאלה שאין זמן זאת העיבור קבוע להם מן התורה, ואין להם אלא שלא יעברו אותה אחר ניסן דכתיב החדש הזה לכם ראשי חדשים ודרשו (שם ע"ב) זה ניסן ואין אחר ניסן, אבל לפי שלא היו רגילין בעבור אלא בקרוב לאחר שנודע להם ענין האביב ופירות האילן ואם יקדימו להם בשנה מהשנים יבא הדבר לידי שכחה ושכחה, ומפני זה היה להם תקון שלא יעברו אותה קודם ר"ה שמה ישכחו העם ויבאו לזלזל בחמץ בפסח ובמועדות, והתנו שאם עצרוה לא תהא מעוברת עד שיחזרו ויגלו חשבונם לעם בזמנו, וכך אמרו תשובי מחשבינן גלי לא מגלינן (שם ע"א), אבל כיון שראה החכם הנזכר ביטול המועדות לגמרי אם לא יעשה הקבוע ההוא, וראה תקון הכל בחשבון הזה אין מקדים ואין מאחר, שהדבר יותר מוסכם ומקובל עם העם, בדעתם המועדות בקביעות מאין שבוש ושינוי, עמד וקדש חדשים ועבר שנים כלם לפי החשבון בבית דין ההוא הסמוך וכו', עד כאן. וסוף דבריו, ולפי כל זה נאמר שמשעה שהסכים ר' הלל הנשיא ובית דינו על החשבון הזה ותקן אותו לדורות בחדשים ובשנים, קורא אני בהם אלה מועדי יי' אשר תקראו אותם, ועל זה הענין הוא היום החדשים והמועדות עד ^{אוצר החכמה} יבא ויורה נדק לנו, עד כאן.

זהו מה שהשיב הרמב"ן, אבל דברי הרמב"ם תמהים, ואי אפשר שנאמר שנעלם ממנו הקושיא הזאת, ועוד שדבריו סותרין אלו לאלו, ועוד שהוא רוצה להכחיש החוש שמוזה כמה שנים לא היה לנו סמוכים ואם כן מה יועיל קביעות ארץ ישראל.

לכן אני אומר לתקן זה הקושי הגדול שהרב הולך לשטתו שהוא סובר שאם נתקבלו כל חכמי ארץ ישראל יכולין לסמוך מי שירצו, ועתה כשקובעים ואומרים יום פלוני הוא ר"ח או יום פלוני הוא מועד ה"ל כאלו מסכימים כלם שחכמיהם יהיו סמוכים לענין קידוש החדש וקביעות המועדים, שיכולים הם לסמוך סמוך א' לקצת דברים ולקצת דברים לא יהיה סמוך, ויודאי שבענין כזה אין שום חולק בכל ארץ ישראל לא (בחדשים) [בחכמים] ולא (בהמון) [בהמון] העם שלא יסכימו שיהיו חכמיהם סמוכים לזה הענין. ואם תדקדק בלשון שכתב הרב בס' המצות שלו זה לשונו, ואני אוסיף לך ביאור אלו חשבנו ע"ד משל שבני ארץ ישראל יעברו מארץ ישראל חלילה לאל מלעשות זאת שהוא הבטחת שלא ימחה אותה האומה מהכל ושלא יהיה שם בית דין ולא יהיה בח"ל בית דין שנסמך בארץ וכו', עד כאן, משם מתבאר לך שמה שכתב שהוא הבטחת שלא ימחה אותה האומה מהכל וכו' נראה משם מה שכתבתי, ולמה (לן) [לן] להזכיר בני ארץ ישראל לא הוה ליה להזכיר אלא הבית דין והחכמים, אלא ודאי הכוונה הוא שאף על פי שלא יהיה שם בית דין בפירוש אכן סהדי מן הסתם שכל החכמים וכל ישראל מסכימים שיהיו הראשים מהם סמוכים לענין קביעות החדשים ואף על פי שלא יפרשו, וזוהי יתוראי כל הקושיות שעשה הרמב"ן על הרב ז"ל.

ועתה נשאר לי לזכר ענין המלקות אם מי שבא דרך תשובה לפני הסמוכים ולא התרו בו ואפילו עדים לא היו בדבר אם יכולין להלקותו מלקות דאורייתא אם לאו, וכבר כתבתי דרך כפייה לא קמיבעיא לן דודאי אין מלקין אלא בעדים והתראה, כי קא מיבעיא לן כשהוא בא דרך תשובה לבית דין ואמר לבית דין אני עשיתי עבירה שחייב עליה כרת ורוצה לקבל מלקות כדי ליפטר מן הכרת כדתן במסכת (סנהדרין) [מכות כג.] וכמו שהבאתי המשנה לעיל, ואין ראיה ממה שכתב הרמב"ם פרק י"ח מהלכות סנהדרין (ה"ו) גזרת הכתוב שאין בית דין ממייתין ולא מלקין את האדם בהודאת פיו, דהתם לא מיירי אלא כשהוא מכה אותו דרך עונש או דרך כפייה, דאי לא תימא הכי לקתה מדת הדין, מי שעבר עבירה שחייב עליה כרת אם בא וכפו אותו בית דין לקבל מלקות ועשה תשובה יפטר מן הכרת, כל שכן מי שחטא בלא עדים והתראה אם רצה לקבל מרצונו מלקות ועשה תשובה שיפטר מן הכרת. ואם תאמר הרי כתב שם הרב דגורת מלך היא, יש לומר שלא על זה אמר הרב גזרת מלך היא, חלילה לאל לגזור על האדם עול וחמס שמי שחטא בעדים והתראה יקל עונשו שאם יקבל מלקות יפטר מן הכרת ומי שלא העיז פניו כל כך שחטא בסתר בלא עדים והתראה שלא יפטר מן הכרת אם יקבל מלקות, אלא כונת הרב בזה שאמר גזרת מלך היא אינו על זה אלא לומר דאף על גב דקי"ל (קדושין סה:) הודאת בעל דין כק' עדים דמו גזרת מלך הוא שבענין מלקות ומיתות בית דין אינו מועיל הודאת פיו.

ומצאנו תשובה לגאונים זה לשונו, הבא לבית דין ואמר הרגתי את הנפש או חללתי שבת או עברתי עברה

(טו:) ובכמה דוכתי. עד כאן זהו מה שנראה לי בענין הסמיכה דזמן הזה.

ובשנת חמשת אלפים וקקצ"ח לזירה העיר השם את רוח חכמי ארץ ישראל וכמעט כלם, ולא נשאר בכל ארץ ישראל כי אם א' ושנים והם בטלי במיעוטם בחכמה ובמנין, מפני שנשתפקו ונשתבשו באותו הלשון שכתב הרב והדבר צריך הכרע שחשבו שהיה חוזר לענין הסמיכה, וגם נשתבשו בדבר אחר והוא שאולי אין לנו כח לעשות סמיכה בזמן הזה ויעלה על לבבנו שהסמיכה היא גמורה ויבאו לקדש חדשים ולעבר שנים וימצא שאנו אוכלים חמץ בפסח ולאכול ציום הכפורים, ות"ל שכבר סלקנו כל הספקות שהיו בזה הענין ופירשנו מה הוא פירוש והדבר צריך הכרע ולהיכן הוא תחור, וגם כתבנו לעיל שאפילו יהיה לנו כמה סמוכים אין לנו כח לקבוע חדשים עד יבא מורה דק ויבא מנין אחר יותר גדול ממנין רבי הלל וצית דינו, והסכימו וסמכו לי אני הנעיר באלפי יעקב כי רב. ואחר שעברו כמו צ' או ג' חדשים כמעט שח"י היה קורה לי כמו שקרה לרבי יהודה בן בבא ז"ל, שקמו שני מלשינים עלי על לא חמם בכפי יסלם להם השם פעלם הרע והוצרכתי לנאת חונה לארץ, אז חשבתי בלבי שמא ח"י נטרפה השעה והאלא ח"ל ובח"ל אין לי כח לסמוך לשום אדם כמו שהוא פשוט ב' סנהדרין (יד), דאמרינן התם אין סמיכה בחוזה לארץ ואוקימנא התם שפירשו שצריך הסומך והנסמך שיהיה בא"י, ונמצא שמא ח"י כל מה שטרחנו לריק שכבר הוא צרור כמה הוא קשה לקבץ ריבוי דעות להסכמה אחת, לכן סמכתי לארבעה זקנים בחכמה מבחר מהחכמים הנמצאים שם בזמן הזה. והאל יודע שכל כוונתי לא היתה אלא לשם שמים לא להשתרר ולא להתגדל, אלא מפני שראיתי שכתב הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה כבר הבאתי אותו לעיל שכשיכין הצ"ה לבית האנשים ויהיה כוונתם וחסוקתם לשמים יסכימו בני ארץ ישראל למנות עליהם ראש ישיבה, והכריע זה ממה שאמר הנביא ואשיבה שופטין בצראשונה וגו'. הוא יקיים בנו הפסוקים שאמר הנביא (ישעיהו לה, נא, יא) ופדויי ה' ישובון וצאו ציון צרנה וגו' אמן וכי"ר. יעקב בי רב.

אין מנדין אותו ואין מלקין אותו ואין פוסלין אותו לעדות דאין אדם משים עצמו רשע דהלכה כרצא (סנהדרין ט), אבל אם רצה לעשות תשובה מלקין אותו ועושין לו כפרה חו היא כפרתו דמלקות במקום מיתה, והא דאמר רבא אין אדם משים עצמו רשע לא לענין כריתות אלא לענין מיתות בית דין איתמר, עד כאן. ופירוש אין אדם משים עצמו רשע וכו', אין הכונה לומר שלענין כריתות אדם משים עצמו רשע, שהרי פשוט הוא בכל התלמוד שכל ענין אין אדם נאמן לפסול עצמו, אבל הכונה שאם אדם יבא לפני בית דין ואפילו דרך תשובה שהוא רוצה לקבל מיתה לא יהרגו אותו, אבל בענין מלקות במקום כרת יכול האדם לקבל צרצרו עונש המלקות. וגם הרמ"ה (הר"ד בארחות חיים הל' יחכ"פ ס' ד') כתב וזה לשונו, ואם עבר עבירה שלא בעדים והתראה ורצה מעצמו ללקות כדי להקל מעצמו עונש העון תבא עליו ¹¹²⁴⁵⁶⁷ צרכה, ואם לא רצה אין כופין אותו, עד כאן לשונו.

[אותו החכמה]

ותבנה לי דבזמנא לא היה סמוכים ונראה מלשון הגאונים שמדברים במלקות דאורייתא ממה שכתבו דמלקות במקום מיתה והמלקות שהוא במקום מיתה אינו אלא מלקות דאורייתא כדאמרינן במסכת מכות (סנהדרין י), לכן אני אומר דלא בעינן סמוכים ללקות מלקות של תורה אלא כשמלקין אותו בעל כרחו, אבל מי שבא מאליו לבקש תשובה המלקות שמלקין אותו הוא מלקות של תורה, שהתורה לא מנעה התשובה משום אדם, ואינו צריך בית דין מומחה אלא כשמלקין אותו במאמר הבית דין, אבל כשהוא בעצמו מקבל עליו דרך תשובה למה לא נאמר שהמלקות שילקו אותו יהיה מלקות של תורה, ובה יתישב מה שכתבו הגאונים אף על פי שבזמנא לא היו סמוכים מי שבא מעצמו דרך תשובה לא ילקו אותו המלקות של תורה שהוא במקום מיתה. ואל תחמה, דהכי נמי אמרינן שאין דנין דיני קנסות אלא בג' סמוכים ואפילו הכי מי שחייב קנס והציא מעצמו דמי הזיקו ודאי שמקבלין מידו, ואדרבה קיימא לן שאם תפס לא מפקינן מיניה, ויש אומרים שאפילו לא תפס מנדין ליה עד שיפייס ויתן שיעור ההיזק, וזה פשוט בכמה מקומות, כפר' קמא דמ' קמא

סימן קמז – קונטרס הסמיכה ג

קונטרס רבנו השני ובו השגות על קונטרס מהר"י בירב

אנחנו היינו מסכימים עמהם, אשר לסבת זה חשבתי כי נשתקע הדבר חלף ועבר, עד ששמעתי שהרב אשר בקשו לסמוך להיותו חפץ לעלות לגדולה הגם שלא תהיה לאות מחילה, ורודף אחר השררה אף כשאנינו לכפרה, בהפך ר' זירא (סנהדרין יד), עודנו מחזיק בסמיכתו והולך לשטתו, ועשה מעשה לסמוך אחרים, וגם ראיתי קונדרס שכתב בקיום סמיכתו הנו', עד שמכח נראה בעיניו שיהיה יכולת צידו לסמוך לאחרים מהחכמים, ולע"ד לא לבד אין כח בדבריו שכתב בקונדרס ההוא לקיים הסמיכה הנו', אלא אדרבה היא בטלה מטעם דבריו עצמם שכתב שם כאשר

טופס קונדרסי השני צביאור פיסול האגרת, וביטול הראיות שאוגרת, כלה מסוכסכת ומסכסכת, בסככי הטעיות נסככת, ועליהם נסמכת.

עוד זאת אדרש לבית יעקב על דבר מעשה הסמיכה, בלב רבני צפת תוב"צ היתה ערוכה, צרות עלה וצינה וכוונה נכונה, להחזיר עטרה ליושנה, וכי הטיבו לראות שאינה כהלכה, קצת מזקינהם וגדוליהם חזרו בהם, ובפרט כי ראו שאנחנו נעירי האלף אלף ירושלם לא הסכמנו בה מכת הראיות שכבר כתבנו והארכנו, ומתחלה לא עלה על דעתם גם הם להסכים בה אלא ע"מ שגם

נתבטלה הסמיכה אדרבה נתקיימה הגם שהיה צנפשו של ר' יהודה בן צבא ע"ה כמבואר במקומות הנזכרים, וכל שכן אחר כך בימי רבינו הקדוש שהיה אהבו אנטוניוס מאד עד שאמרו עליו שגירו, שהיו החכמים סומכים צפרקוס לכל מי שהיה ראוי לסמיכה, וכן נמשך אחר כך עד ימי ר' הלל הנשיא בנו של ר' יהודה נשיאה בן ר"ג הנשיא בן רבינו הקדוש עליהם השלום, ור' הלל הנשיא הנו' הוא שתקן לנו חשבון העבור כאשר כתב הרמב"ן, כי ירא שתבטל הסמיכה, אבל לא נמצא שגזרו גזירה אז מלכות האומות כל הנסמך והסומך יהרג. הרי שצאו דברי הרב בעל ס"ע צבאן בלא דקדוק כפי מה שצא בחלמוד, והתימה מהחכם שהעתיק בראש קונטרסו דבריו אלה ולא עיין בהם שצאו שלא בדקדוק כנו'.

הדבר הצי' שכתב ג"כ שלא בדקדוק בעל ס"ע כפי הגמרא הוא מה שכתב צ"צ מאותו המאמר, שסדר עבור השנים וסבותיו כלם הכתובים בסנהדרין פ"ק (יא.) וכתבם הרמב"ם צ"ד היה דוקא בזמן הצי', אבל אחר החרבן וגם מ' שנה קודם החרבן לא היו מעבירים השנה כי אם מפני התקופה לצד לא בשביל שום סבה אחרת מכל הסבות האחרות הנו' שם. וגם שלדעתו קביעת ראשי חדשים היתה ע"פ הראיה זמן רב אחר החרבן עד ימי אבי ורצא והוא כמו ש' שנה אחר החרבן כאשר כתב הוא לפניו כמה פעמים, עבור השנים לא היה ע"פ אותו הסדר אלא ע"פ התקופה לצד, שלדעתו עבור השנים שצידינו היום על סדר גו"ח אלו"ט הוא הוא עצמו העבור על פי התקופה כאשר האריך לזכר הוא שם בספרו. ולפי האמת הסברה הזאת נראית יפה בקצתה כפי השכל, והוא בלאחר החרבן, כי אז אפילו שעדיין לא הגיע האביב ולא נמחו פירות האילן מה בך והלא לא היו צריכים להקריב העומר, כל שכן שלא היה להם לעצור השנה בשביל הזרז מפני הדרכים ומפני הגשרים מפני תנורי פסחים ומפני גליות ישראל וכו' כי אחר החרבן לא יש פסחים וכמעט לא אפילו עולי רגלים, וכל שכן וק"ו שאין להם לחוש לגדיים וטלאים שעדיין לא נולדו ולגוזלות שעדיין לא פרחו כי אחר החרבן לא היו מקריבים שום קרבן לא פסחים ולא קרבן העוף. הרי שכפי השכל עם היות שבמה שהפריז על המדה להוסיף מ' שנה קודם החרבן אין לו טעם כלל לא מגמרא ולא מסברה, במה שכתב שהיה בן אחר החרבן נראית סברה יפה.

אבל אינה אמת דזהדיא ק"ל בסנהדרין פ"ק דאחר החרבן היו עושין סעד לעבור השנים בשביל הטלאים שהיו דקים והגוזלות שהיו רכים, דתניא התם (שם) ת"ר אין מעבירים את השנה לא מפני הגדיים וכו' אבל עושים אותם סעד, כיצד ר' ינאי אומר משום רשב"ג מהודעי אכנחא לכוון דגוזליא רכיבין ואימריא דעדקין חמנא דאביצא לא מטא ושפרת מילתא באנפאי ואוספית על שחא דא תלתין יומין, וכאגרת הו' בעצמה תניא התם (שם ע"ב) דשלת ר"ג אביז של רשב"ג הנו' לגולה, וזלתי שחלק כבוד וכתב דרך ענוה ושפרת מילתא באנפאי ובאנפי חבראי. וזה היה אחר החרבן, כי זה רבן גמליאל הוא רבן גמליאל השני בנו של רבן שז"ג הנהרג בחרבן הצי', ורבן שז"ג הנזכר כאן הוא רשב"ג השני בנו של ר"ג הנו' אביז של רבינו הקדוש, כדמוכח התם

אזכר בעזרת הגור ועוזר תומך וסומך. ועוד ראיתי לקיום הצנין, להציא ולגלגל בתוך דברי דברים אחרים יפים בענין, ובפרט להלביש מלבוש דקה כשריון להרב רמב"ם הדיין המצויין, להאילו מהקושיות שהקשה עליו רמב"ן עם היותו רב גדול בחכמה ומנין. והנה הוא גלוי לכל רואה לשון קונטרסי הראשון איך צכצוד החכם השלם הזה מזהרתי, ואם הוספתי לא גרעתי וגדר המוסר לא פרעתי, וככה היה בלבי לעשות לעולם על דבריו כלם, אבל עתה ירא אנכי לא יתנוני דברי קונטרסו וסדור אופן כתיבת סברתו, הן מנד הפירושים החדשים שכתב לא שיערום אבותינו ורבותינו הקדושים, הן מנד מה שכתב על דברינו אנחנו יושבי ירושלם שהם שבושים, נוסף על מה שכתב צפרט נגד החכם השלם כמה"ר משה די קאשטרו והרבה לזלזל צכצוד תורתו שלא כדין כלל, אומה החרפה שברה לצי ונשמה לא נותרה צי, ואם לסבתה אטה מהשורה ואלא מדרכי הישרה עליו האשם כי הוא הגורם הדליק אש החרון והעברה והגדיל המדורה, ועכ"ז אמשול צרוחי ואזהר בדבר כפי כמי לכבוד זקנה ותורה. ומאת עליון נורא, עוטה בשלמה אורה, אשאל עזרה להאיר עיני צנר מנחה ואורה.

ואומר, תחלת דברי החכם וראשית אמריו הם בהעתיק אותה ההקדמה הארוכה שכתב מצעל ספר יסוד עולם צפ"ט מהמאמר הד', והנה כל רואה דבריו החכם יהיה יתמה עליו לומר מה היה צריך לכל אותה ההקדמה ומה תועלת יש לו בה, והלא עיקר כל אותן הדברים נודעים ובספרי הראשונים כתובים צלי אריכות והרדפות לשון, ובפרט בספרו של הרמב"ן ז"ל כי משם לקחם בעל הספר ההוא. ומה שכיון ללמוד החכם מהתוספת שהוסיף בעל ס"ע על עיקר דברי הרמב"ן כאשר גלה כונתו לפניו בקונטרס אין לנו להודות לו צו, והוא שכתב בעל ס"ע שהסבה שיסדו לנו חשבון העבור שצידינו היום היא כדי להסיר המחלוקת ושינוי הדעות והסברות והמנהגות שהיו מקודם לכן בין קביעת ר"ה וי"כ ושאר המועדות ע"פ ראית הלכנה לבין קביעתם ע"פ החשבון כאשר האריך שם, ולזה העתיק דבריו החכם בהקדמה הנו' בחשבו לקיים מהם מה שכתב הוא לפניו שאפילו שיהיו לנו עתה צית דין של ג' סמוכים ומומחים לא נוכל לקדש החדשים ולקבוע מועדות ע"פ הראייה מטעם המחלוקת הנו' שימשך בין הקרובים והרחוקים. וכל זה אינו אמת ואין לנו לשמוע לדבריו כלל וזוה ואין לו ראיה מדברי בעל ס"ע כי הרב ההוא היה חכם גדול בחכמת התכונה אבל בעיניי הדינים לא היה מדבר ומדקדק כפי שרשי התלמוד אלא כפי הסברה לצד.

ואעידה לי צ' עדים נאמנים מדבריו מלכד זה והם צנזון שלפנינו, וזלת מה שיש לדקדק עליו במה שכתב צפי' ההלכות מהתלמוד, הא' הוא במה שכתב בראש הפרק ההוא הט' ח"ל, ועתה הוי יודע כי כשגרמו העונות וצטלה הסמיכה בסוף ימי חכמי התלמוד כשגזרה מלכות האומות ואמרה כל הסומך והנסמך יהרג וכו', וזה היה בזמן ש' שנה אחר החרבן וכו', עד כאן לשוננו, והעתיקו החכם בראש דבריו. והנה בתלמוד שלנו כפי מה שאני יודע לא נמצאת זאת הגזירה ע"י מלכות האומות אלא בימי ר' יהודה בן צבא ע"ה, והיא שנויה בסנהדרין פ"ק (יג.) ובע"ז פ"ק (ח.) וכתבה החכם ועליה בנה קונטרסו, ואז לא

ציצנה אחר החרצון, כדנתן (ר"ה כט:) לא התקין ריב"ז אלא ציצנה וכו' ופירש רש"י ז"ל שהיתה שם סנהדרי גדולה, וכן צמשה צ"ה ס"פ אס אין מכירין (כה). מצואר דרבן גמליאל השני היה ציצנה, ואס כן שמואל הקטן דתקן ברכת המינין לפני רבן גמליאל ציצנה נראה דעל רבן גמליאל השני אומר, כי רבן גמליאל הזקן היה בזמן הבית ולפי הנראה היה צירושלם לא ציצנה, הרי נראה מזה דשמואל הקטן היה צימי רבן גמליאל השני.

אבל אי אפשר לומר כן מהטעם שכתבתי, ולישז זאת הצריחא נאמר שגם רבן גמליאל הזקן היה ציצנה אף על פי שהיה בזמן הבית, והיה שם צאותן הארבעים שנה קודם החרצון שגלתה סנהדרין מלשכת הגזית, וכפי הנראה התחלת גלות הסנהדרין מלשכת הגזית היתה צימי זה רבן גמליאל, דהא בשבת פ"ק (טו.) אמרינן הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותם בפני הבית מאה שנה, ומאלו המאה שנים היה נשיא הלל ארבעים שנה, כדאמרינן בכמה דוכתי (ספרי דברים שני) שחיה ק"כ שנה בן ארבעים שנה היה כשעלה מצבל וארבעים שנה למד וארבעים שנה להי נשיא עד שנת ששים שנה קודם החרצון, וצאותם ס' שנה היו נשיאים רבן שמעון בנו ורבן גמליאל הזקן בנו של ר"ש ור"ש בן ר"ג הזקן שנהרג בחרצון הבית, ואס זמן נשיאותם היה שוה יהיה התחלת נשיאותו של ר"ג הזקן מ' שנה קודם החרצון, גם אס לא היה שוה יש לנו לומר שגם הוא היה נשיא בזמן הגלות והיה ציצנה. ומאי דקאמר התם (שבת שם) צהיה צריחא וישבה לה בחנות, אין פירושו לומר שכל המ' שנה ישבה שם בחנות, אלא ר"ל שגלתה מ' שנה קודם החרצון ומושבם הראשון היה בחנות ואח"כ גלו לירושלם ואח"כ ליצנה וכל זה בזמן הבית, ושם ציצנה היה ר"ג הזקן ושמואל עמו כשתקן ברכת המינין. וכן נראה בסנהדרין פ' אלו הן הנחנקין (פס.) דגם בזמן הבית היו הסנהדרין ציצנה לפעמים, דתנן התם אין ממייתין אותו לא צבית דין שבעירו ולא צבית דין שציצנה, ופירש רש"י ז"ל לא צבית דין שציצנה אס נשאלו לצבית דין שצלבכת הגזית ואמרו להם וחזר לעירו ושהה ימים עד שגלתה סנהדרי גדולה ליצנה ועדיין היה הבית קיים וכו' אין ממייתין אותו ציצנה ואף על פי ששם סנהדרי גדולה וכו'. הרי מצואר שגם בזמן הבית היו סנהדרי גדולה ציצנה.

כלל הדבר שאותו המעשה צ"ה הראשון היה בזמן רבן גמליאל הזקן והשני של האגרת היה בזמן ר"ג השני שהיה אחר החרצון. ומוכת צהדיא מהאגרות שכתבו ר"ג השני ובנו רש"ב"ג שגם אחר החרצון היו מעצרים מפני אותן הדברים שלא כדברי בעל סי"ע, וכבר אמרתי שהוא קשה אלל השכל, ועכ"ז איפשר לומר שהיו נוהגים אחר החרצון כמו מה שהיו עושים קודם החרצון, עם שנוסף צוה עוד לומר שלא על כל הדברים שהיו מעצרים קודם החרצון היו מעצרים אחר החרצון, צמשל על תנורי פסחים ודאי שלא היו מעצרים כי לא היו צריכים מהם כלל, ואפילו לעשות זכר להם לא היה ראוי, האמנם מפני הדרכים והגשמים וגליות ישראל וכו' ראוי היה להם לעצר אפילו אחר החרצון, כי גם אחר החרצון היו עולין בכל שנה בג' רגלים כדאיתא במדרש

בגמרא, דקאמר תא חזי מאי איכא צין תקיפאי קמאי לענותי צתראי, פירוש צין ר"ג שהיה תקיף נוהג שררה חזק מורא צתלמידים כדאשכחן בצבורות (לו.) ובצרכות (כז:) וצ"ה (כה.) דנעריה לרבי יהושע, ור"ש צריה דהוה מענותי צתראי. ותו איתמר התם דילמא (לאחר שעצרוה) [צתר דעצרוהו], הרי שזה ר"ג הוא רבן גמליאל הצ' אותו שנחלק עם רבי יהושע (ע"י ברכות שם). וכבר נודע משני דורות נשיאותו של ר"ג זה הצ' היה אחר החרצון, כי הוא היה נשיא אחר ריב"ז וריב"ז היה נשיא אחר שנהרג רש"ב"ג בזמן החרצון ועוד צ' שנים אחר כך או שנה לפחות כדכתב רש"י צ"ה צתרא דר"ה (לא: ד"ה ותנן) והתוס' בשבת פרק צמה צהמה (גד: ד"ה הוה) גם ציצנה פ"צ (כג. ד"ה תלמוד), וטעמם הוא דאשכחן כמה תקנות שתקן משחרב בית המקדש וצודאי היה צריך להכי שנה או שנתיים, ואחר נשיאותו של ריב"ז נתמנה נשיא זה ר"ג השני, הרי שהיה אחר החרצון, וכל שכן רש"ב"ג בנו. ואף על גב דקאמר התם צהיה מעשה מהאגרת שכתב ר"ג שהיה יושב ע"ג מעלה צהר הבית, איפשר לומר שגם אחר החרצון היו הבית דין חוזרין לפעמים לירושלים.

ועוד אני צריך להאריך צוה, ואומר כי שם בסנהדרין פ"ק (יא.) קודם הצריחא הנו' דתניא מעשה צרבן גמליאל שהיה יושב צהר הבית וכו' וצוה לסופר יוחנן שיכתוב האגרת הנו', יש צריחא אחרת ת"ר אין מעצרינן את השנה אלא צמוזמנין לה ומעשה צרבן גמליאל שאמר השכימו לי ז' לעלייה וכו'. ויש לנו לומר צהכרת שגם שנאמר צ' הצריחות מעשה צרבן גמליאל סתם ולא פ' איזה רבן גמליאל, שלא היו צ' המעשים בזמן רבן גמליאל אחד, אלא המעשה הראשון צרבן גמליאל שאמר השכימו לי ז' וכו' היה צימי רבן גמליאל הזקן, והמעשה הצ' מהאגרת היה צימי רבן גמליאל השני בן בנו של רבן גמליאל הזקן. וההכרח לזה הוא, אס למעשה האחרון שהיה צימי רבן גמליאל השני כבר כתבתי אותו והוא תלמוד ערוך. ולמעשה הראשון שהיה צימי רבן גמליאל הזקן גם זה ממקומו הוא מוכרת, כי שם היה שמואל הקטן ואמר אני הוא שעליתי שלא צרשות, ושמואל הקטן צהכרת היה צימי רבן גמליאל הזקן אציו של רש"ב"ג הנהרג בחרצון הבית, לא צימי רבן גמליאל השני, שהרי שמואל הקטן התנצב בשעת מיתתו על הריגת רש"ב"ג הנו', כדאיתא התם ובסוטה פרק צתרא (מח:) גם צמדרש חזית (שיה"ש רבה פרשה ח' פסוק ט' אות ג') אף הוא אמר בשעת מיתתו שמעון וישמעאל לחרצא וחצרויה לקטלא וכו', הרי שמת הוא קודם הריגת רש"ב"ג אציו של ר"ג הצ', וצודאי שצימי רש"ב"ג לא היה רבן גמליאל בנו נשיא ואס כן צהכרת לומר ששמואל היה צימי רבן גמליאל הזקן.

והוצרכתי להאריך צוה מפני שראיתי להר"ר אברהם הלוי בן דוד שכתב בספר הקצלה שלו (ד"ה רבן גמליאל) שהיה שמואל הקטן צימי ר"ג השני, ולכאורה נראה דאיכא תניא דמסייע ליה בצרכות פ' תפלת השחר (כח:), דתניא התם תנו רבנן שמעון הפקולי הסדיר י"ח צרכות לפני רבן גמליאל על הסדר ציצנה, אמר להם רבן גמליאל לחכמים כלום יש אדם שידע לתקן ברכת המינין, עמד שמואל הקטן ותקנה וכו', ונראה לכאורה שזה רבן גמליאל השני שהיה נשיא אחר ריב"ז שגם הוא היה

שכתב צעל סי"ע. ומכאן שמה שרצה ללמוד החכם מדברי צעל סי"ע שאפילו שתחזור הסמיכה למקומה אין לנו יכולין לקדש ע"פ הראיה מפני המחלוקת אינו אמת כלל.

ג הטענה האחרת שכתב לפנים לזה מטעם שחשבו העצור נתקן על ידי הלל ואין שום בית דין רשאי לצטל דברי בית דין חזירו אלא אם כן הוא גדול ממנו בחכמה ובמנין וזה לא ימצא עד ימות המשיח, גם זאת הטענה אינה כלל, שלדעת הרמב"ם שתלה הדבר בהלל לא תקן אלא לזמן דליכא סנהדרין ואי הוה הדרי סנהדרין לדוכתיהו אע"ג דלא להוי בית דיניהו גדול בחכמה כצ"ד של הלל היינו מחוייבים לקדש ע"פ הראיה, גם לדעת הרמב"ן שתלה הדבר בסמוכים היכא דתהדר הסמיכה וימצאו סמוכים לנו מחוייבים לקדש ע"פ הראיה מטעמיה דקרא החדש הזה לכם כאשר כתבתי. ומאי דכתב הרמב"ן שחשבו העצור שזידינו שתקן הלל הוא עד שיבא מורה דק, לא מטעם שאי אפשר לצטל תקנת הלל כחז כן, אלא מטעם דאי אפשר שימצאו סמוכים לדעתו עד יבא מורה דק כיון שאין שום סמוך לסמוך, שאף על פי שיסכימו כל חכמי ארץ ישראל לסמוך לא תועיל סמיכתם שלא כדברי הרמב"ם באותה ההוראה שחדש.

ב הדבר שטענות החכם שכתב לומר שאין לנו כח לקדש חדשים ע"פ הראיה אפילו שתחזור הסמיכה למקומה אינם אמת, וכפי מה שנתבאר בראשון ויתבאר עוד לפנינו, מלבד מה שכבר כתבתי בקונדרי הא', וכל אותה ההקדמה שהאריך להציא מדברי צעל סי"ע היתה ללא תועלת כלל. ולא עוד אלא שלקצת העתיקו אותה ההקדמה הכנים עצמו בצער ומצוה באותם השמי חשבונו שנתבאר בספר ההוא, לבאר אי זה מהם אמת, כלו' שבאותו הפרק כתב צעל הספר שבטול הסמיכה וצטול צ"ד קבוע מא"י היה כמו שלש מאות שנה אחר החרבן, ובראש פ"ה מאותו המאמר נמצא כתוב שהיה זה בכמו ארבע אלפים ומאתים וששים שנה לבריאת העולם, ויש צין זה החשבון לאחר קל"צ שנים, ר"ל שנת ש' שנה לחרבן קדם לחשבון האחר קל"צ שנים, וזה, שנת החרבן היתה תתכ"ח לאלף הרביעי, ואם כן שנת שלש מאות אחר החרבן היא שנת ארבע אלפים ומאה וכו' ליצירה, ועד ר"ס יש מאה וששים ושלושים שנה. הרי שהכנים עצמו בואת המצוה לסבת העתיקו דברי הספר ההוא. ורעה עוד מזה שגזר שהחשבון הכתוב בפ"ה הוא האמת ושהטעות הוא צמה שכתב בפ"ט שהיה ש' שנה אחר החרבן, ואמר שאולי השין היא במקום תיו, ושמי טעיות טעה צוה, הא' שאפילו שיהיה כן עדיין החשבון אינו מכוון, כי גם שיהיה כתוב תיו במקום ש"ן היא שנת קקכ"ח ליצירה ותסר עדיין לחשבון האחר יותר מל' שנים, ובצטל לזמנא המאות לא היה לו לחסר (לצ"י) [לצ"י] שנים. והטעות הגדולה השנית היא שחשבון הכתוב בפ"ט מהשי"ן הוא האמת כאשר אבאר. ולא ידעתי מאין היה לו הכרעה לאותה הסברה שכתב, ואם צאולי לקח סימן לעצמו שהי"ו היא מאותיות אמת והשי"ן מאותיות שקר, היה לו לראות שגם היא ראשונה מאותיות שמע

חיות צ"י מקומות¹ גם צמדשים אחרים, ומה הטעם ג"כ היה ראוי להם לעצור מפני שעדיין לא הגיע זמן האציב כדי שימצאו מזונות צירושלם לעולי רגלים, גם עושים סעד לעצור מפני הטלאים וכו' מזה הטעם עצמו שימצאו מזונות בשופע לעולי רגלים, ועקר הדבר והטעם, שהיו עושים אחר החרבן זכר למה שהיו נוהגים קודם החרבן. מ"מ נראה מצוה שמה שכתב צעל סי"ע צוה אינו אמת ולא דייק כלל בדברי הגמ'.

והתימה עוד ממנו שבאותו הפרק עצמו פ"צ הביא הוא אלו הצריחות הנו' גם כל שאר הצריחות המוזכרות שם צפרק קמא דסנהדרין צענין סבות עצור השנה, וכתב אח"כ ח"ל, ככה היה הדין נוהג צעבור השנים כשהיה בית המקדש קיים וכן אמרו צמילתא וכו', אבל כשנעקרה סנהדרין גדולה משם וזה היה כמו מ' שנה קודם חרבן כמ"ש שם וכו' ומכאן ואילך היו צ"ד מחשבין לתקופה ועושין על פיה צעבור השנים הואיל ולא היה אז להם לחוש לדבר זולתי התקופה, עד כאן לשונו. ולא דקדק כי הצ' צריחות המוזכרות רבן גמליאל ורשב"ג צנו היו צודאי אחר החרבן, והצריחת האחרת אין מעצבין את השנה אלא צמומנים לה ומעשה צרבן גמליאל וכו' היתה פחות ממ' שנה קודם החרבן כמצוה למעלה, הרי מצוה דלא דק כלל.

^[אוצר החכמה]

ועוד מנאמתי עליו תפיסה צוה שהוא צעצמו סותר דבריו, שצפרק ט' הוזכר כתב צהפך ממה שכתב צפרק צ', וזה לשונו, ככה נהגו מאז וכל זמן שנמצא צ"ד סמוך ועד שבטלה הסמיכה כמ"ש, ומאותה השעה צטלה הראיה ועצור השנים מחמת האציב שאחר ושאחר הסימנים שהיו מעצבים את השנים על פיהם וחזר להיות הכל נוהג כפי החשבון המתקון הזה וכו'. הרי שכתבן סותר מה שכתב למעלה פ"צ, ומה שכתב שם הוא הפך הגמ', כנראה דאין ולא ורפיא זידיה והיה כותב פעם כך ופעם כך והכל כפי הסברה לא כפי שרש הדין.

^[1234567]

ובזה עצמו עשה צנדון שלפנינו צמה שכתב שלהסיר המחלוקת הוקצו החשבון שזידינו מהעצור, כי זה הוא מדעתו ואין לנו לשמוע אליו אלא להרמב"ם והרמב"ן ז"ל שלא חששו כלל למחלוקת. צהרמב"ם הוא מפורש צמה שכתב (הל' קדוה"ח פ"ה ה"ב) שהלכה למשה מסיני היא צזומן הסנהדרין יקדשו החדשים ע"פ הראיה ויהיה עצור השנים כפי הסדר ההוא וצומן דליכא סנהדרין שיעשו הכל ע"פ החשבון שזידינו היום. גם הרמב"ן חלה הענין צומן שימצאו סמוכין וצומחין כי אז מקדשים ע"פ הראיה וכשלא יהיו סמוכים ע"פ החשבון, וכן כתב בפירוש (בהשגות לסה"מ סוף עשה קנ"ג) ח"ל, ולפיכך הוא שצטלה הראיה אצלנו לפי שאין לנו בית דין הראויים לקבל העדות ולקדש על פיהם והוא טעותם של המינים לא כדברי הרב, עד כאן לשונו. הרי שכל זמן שיחזרו הסנהדרין לדעת הרמב"ם והסמוכים לדעת הרמב"ן לנו מחוייבים לקדש ע"פ הראיה, ותרווייהו מחד קרא ילפי מהחדש הזה לכם וכו', מר סבר לכם ולעומדים מיוחסין ככם, ומר סבר לכם ולסמוכים ככם, וכל זמן שהיו הסנהדרין או הסמוכין לנו מחוייבים לקדש ע"פ הראיה ולא נחוש למחלוקת

שטעה, ח"ו, אבל דבריו דברי חיים מהלך שכתבתי אני בקונדרסי הראשון, גם למעלה, שדאי אם הסמיכה תהיה קיימת כפי הדין צריכים לנו לקדש חדשים ולקבוע מועדות ע"פ הראיה לדעת הרמב"ן, וכבר נתבאר ביאור יפה ומרוות.

עוד כתב בהערות שעשה על לשון הרמב"ם ח"ל, ועוד שנראה מלשונו שאם יערער אפילו א' מחכמי א"י אינה מועלת אותה הסמיכה, והדברים תמהים וכו', ומסיק ואלא מאי כל עדת דקאמר רחמנא וכו' ופרש"י אי איתא לכולהו סנהדרי וכו', ואם כן כיון דאסיקנא התם דכל התורה כלה רוצו ככלו ואפילו במקום שנאמר צו כל אחי נטריך הכא צענין הסמיכה לדעת כלם מיל בחר רובא, עד כאן לשונו. הנה החכם להיותו חושב על עצמו שהוא גדול מכל בני דורו ולא עוד אלא שאינו מחשיבם לכולם אינו מדקדק בדברי הספרים להציגם כראוי, כי חושב שציימת עינו א' עליהם כבר השיג כונתם וצא עד קצם ותכליתם ולא יפול עליו שום קושיא וסתירה כי כלם נאקרים לפניו בסקירה, שאל"כ לא היה כותב מה שכתב בכאן בפירוש אותה הסוגיא ומה שכתב רש"י עליה. וזה שהוא תפס במושגם בכאן שצענין הוראת צ"ד שטעו, רובם היו ככלם, אפילו שהמיעוט יערערו על הרוב ויאמרו להם שטעו ואעפ"י שנאמר שם כל, וזה שקר מפורסם ודברי הרמב"ם בפירוש המשנה וצ"ד מפורש בפירוש שאינו כן אלא שצריך שכלם או רובם לפחות יטעו והמיעוט שלא טעו שיסתקו ויסימו עם הרוב בהוראה ההיא, וזהו בכאן מגזרת הכתוב שאמר כל. וזאת היא כוונת רש"י ג"כ לפחות, כי לפניו אומר שכלי הנראה מלשונו כל מנין הע"א צריך שיטעו בהוראה, ומאי דאיתותב ר' יונתן הוא ממאי דקאמר אפילו הן מאה, ולפחות צריך לומר בהכרח שדעתו היא דעת הרמב"ם שצריך שכלם יהיו בהוראה, הרוב צפיהם בטעות והמיעוט צשתיקה לפחות. וכן כתב הוא לפניו על המשנה (הוריות ד'): דקתני הורו צ"ד וידע א' מהם שטעו ואמר להם טועים אתם וכו', ח"ל, ואמר להם טועים אתם לא היו הוראה מעליא ופטורים דצענין עד שירורו כלן כדאמרן ¹²³⁴⁵⁶⁷ לחי' 1234567 לעיל, עד כאן לשונו.

ובבר הארכתי בכל זה בקונדרסי הראשון והבאתי ראיה לקיום דברי הרמב"ם מהצריח דת"כ שאמרה כן בפירוש, ולפי האמת לא לצד משם יש ראיה אלא אף ממתני' דפ"ק דהוריות (שם) שנויה לפניו ומייתו לה צסוגיא הנו' לאקשו'י לר' יונתן יש ראיה, דקתני הורו צ"ד וכו' ואמר להם טועים אתם הרי אלו פטורים, וטעות סופר היה בהעתק הראשון מקונדרסי (האחר) [הא'] שחסר זאת הראיה, ואת"כ כתבתי בגליון קודם הראיה של הצריח דת"כ, וכן חליתי פני כל מי שבא או יבא לידו העתק קונדרסי הא' שיוסיף אותה צו. כלל הדבר אומר דמהנהו מתני' וצריחא הוא מצואר שפירוש אותה הסוגיא אינה כפי אשר כתבה החכם.

ועתה אני מוסיף עוד ואומר שאפילו בלי הראיה ממתני' וצריחא א"א לומר שנטריך מלת כל לומר שצריך שיהיו כל הסנהדרין ביחד לשחתיקים הוראת הרבים כשלא הסכימו המיעוט עמהם, דהא מילתא דפשיטא היא דכלל דין שבעולם צריך

והי"ל לשמוע מדברי הספרים וגם מדברי צעל הספר ההוא בעצמו שהשי"ן היא אמת.

וזה, שרבינו הא"י גאון כתב בתשובת שאלה כתבה ה"ר אברהם צר' חייא צס' העבור שלו (מאמר ג' שער ד') והעתיק הרמב"ן כלל דבריו צספר הזכות (גיטין יח. מדפ"ה ד') ואת"כ צעל התרומות (שער מ"ה אות ד') צשמו של הרמב"ן שמשנת תר"ע לשטרות צטלו הסנהדרין והסמוכין, והיא שנת ר"ץ לחרבן כמצואר לידוע באתם החשבונות, וזה, שחשבון שטרות התחיל מ' שנה אחר בנין בית שני, והם ש"פ שנים קודם החרבן, ור"ץ שנים שאחר החרבן עולה הכל תר"ע שנים, והם דברי צעל הספר צשי"ן שכתב, ואין לחוש לעשר שנים כי להשלים המאות כתב כן, והיא שנת ד' אלפים וק"ח ליצירה.

ואם צאולי לא היה צידו שום ספר מאלו ולא ראה דצריהם צזה, מדברי הרמב"ם ומדברי צעל הספר בעצמו היה לו ללמוד שהחשבון של השי"ן הוא האמת, שהרי כתב הרמב"ם צפ"ה (מהל' קדוה"ח ה"ג) צצימי חכמי התלמוד עד ימי אצ"י ורצא על קציעת א"י היו סומכים, כלומר שהיתה ע"י ראית הירח, ולמדה הרב ז"ל ממאי דאמרו צסוף פרק קמא דר"ה (כא.) רצא הוה רגיל דהוה יתיב צתעניתא תרי יומי, וזמנא חדא אשתכח כותיה, פירוש שהיה יושב צתענית כפור צ' ימים עם לילותיהם שמה עברו צ"ד את החדש ויום י"א שלנו הוא עשירי שלהם. גם צעל קי"ע העתיק דברי הרמב"ם הנו' צפ' ו' ח"ל, האמת צזה הוא מ"ש מתחלה כי משנתנה התורה וכל ימי בית ראשון ושני ולאחר חרבן עד ימי אצ"י ורצא לא היו מקדשים צ"ד ראשי חדשים וקוצעין המועדות לישראל אלא ע"פ עדי הראיה וכו' ע"כ. הרי שגם לדעתו של צעל הספר ההוא עד ימי אצ"י ורצא היו מקדשים ע"פ הראיה, ואית לן למימר צודאי שלא היה כן אח"כ זמן רב, שאם גם אחר כך היו מקדשים ע"פ הראיה זמן רב למה אמרו עד ימי אצ"י ורצא. והנה ידענו מספרי שני דורות שנפטר רצא צשנת ד' אלפים ומאה ושלשה עשר לצריחת העולם, וכן כתב צעל קי"ע עצמו צפ' האחרון מאותו המאמר. צספר צצידי כתוב ונפטר אצ"י צשנת ארבע אלפים ומאה ושלשה עשר, ולדעתי שהוא טעות והלשון האמתי הוא ונפטר אצ"י צשנת ארבע אלפים וצ"ט ונפטר רצא צשנת ארבע אלפים וקי"ג, וכן כתב ה"ר אברהם צן דוד צספר הקצלה שלו (סדר אמוראים ד"ה הדור הרביעי). וזהו קודם החשבון האחר הכתוב צסי"ע יותר מק"מ שנים, ומכל זה היה לו להחכם ללמוד שאותו החשבון הוא המוטעה ושל השי"ן הוא האמת. כתיבנא כל הני אף על גב דלא הוו אלא חושבני, לגלויי ולאורוי דהאי מרבנן דאליבא דנפשיה הו' לעילא מכל דיני ורצ רצבני וצעי השתא צארעא קדישא אחרא דסמיכה למיהו סמוכא ודיינא, לא דייק אפילו צחושבנא.

עוד כתב ח"ל, עוד יש לעיין צזה הענין אם נאמר שאיפשר לסמוך וכו' אם יכולין צומן הזה צג' סמוכים לקבוע ר"ח וכו' מפני שראיתי לא' מן התלמידים שטעה צזה וכו'. זה שהוא קורא אותו תלמיד מפני שלמד לפניו צילדותו הוא עתה רצ וגדול ממנו צצקאות וחכמת התורה עם סברא ישרה, ומה שאמר עליו

הרי צ' דרכים לישב המשנה וצריכתא הנו', עיינתיס מדעתי וכתבתים צטרס ראיתי שום פירוש במשנה לא מרש"י ולא מהרמב"ם. אמנם אחר כך ראיתי דברי הרמב"ם בפירושו למשנה (פ"א מ"ד) ומסכים עם מה שכתבתי ראשונה, וז"ל, מופלא של בית דין הוא ראש ישיבה ואפילו היה ממינס שלם ר"ל ע"א (ע"ב) [ע"כ]. ועכ"ז נראה לי כפי הדיוקים שדייקתי בלשונו שכתב בפסק שזהו אחד מהדברים שחזר בו ממה שכתב בפירוש המשנה ותקנס בפסק, ולדעתו לא לצד צריך שיהיה המופלא עמהם צעת ההוראה אלא שצריך ג"כ שיהיה הוא מהמורים צפיהם בטעות לא מהשותקים, ואע"ג דלישנא דמתני' וצריכתא דקתני לא היה שם וכו' לא מוכחא הכי כולי האי מ"מ מטעמא דיהיצו בגמרא להאי דינא שיהיה להם ללמוד ולא למדו משמע דבעינן דהמופלא כשיהיה עמהם יהיה מהטועים צפיהם ושוגגים. זה נראה לי, ומי שלא יסכים לקבלו לא אחוש, כי איני צריך ממנו כלל והרי מתני' וצריכתא מיושבות בחירון הראשון שכתבתי והם דברי הרמב"ם ז"ל צפי' המשנה.

1234567

גב רש"י ז"ל הרגיש בקושיא הנו' במשנה ותקנה באופן אחר וז"ל, או שלא היה מופלא של בית דין שם, אף על גב דלא היה מהסנהדרין עצמם, דאלו היו מהסנהדרין עצמם אפילו קטון שזכרם לא היה שם לא הו"א הוראה מעליא כדאמרין לעיל מואם כל עדת איתא לכולהו סנהדרין הו"א הוראה ואי לא לא, עד כאן. גם צרפ"ב (ד"ה כשבה) חזר לכתוב זה עצמו עלה דההיא דקאמר בגמרא אי דהוא מופלא והם אינם מופלאים וכו', ועוד האריך לתת מציאות א"ך לא היה שם או לא נתמנה וכו'. גם התוס' בסנהדרין פרק קמא (טז:) על ההיא צריכתא דקתני רבי יהודה אומר אחד ממנה על כולן הרגישו בקושיא הזאת אגב גררא ותקנה באופן אחר קרוב לזה של רש"י, וז"ל, ונראה לפרש דא' ממנה על כלן הוא המופלא שצ"ד וכו', ונראה דלא היה מתשבון סנהדרין מדקאמר בפרק קמא דהוריות אהיהא דתנן הורו בית דין וכו' או שלא היה מופלא שצ"ד שם פטורין ומפרש בגמרא לפי שהיה להם שילמוד, ואי היה מתשבון מאי איריא מופלא אפילו אחד מהאחרים נמי כדאמר התם לעיל מינה הכי קאמר רחמנא אי איתא לכולהו סנהדרין הו"א הוראה ואי לא לא הו"א הוראה וכו', עד כאן. הא קמן דאליבא דכל הל"ן רבנן קדישי צפי' מתני' וצריכתא הנו' בעי בהוראת בית דין דלהווי תמן כל מנין בית דין הגדול שהוא ע"א ואי לא לא הו"א הוראה, והשתא ליכא למידק זהו שום חד מהנהו תרי דיוקי שכתבתי.

אלא שעדיין קשה לי שגראה מדברי רש"י והתוס' שהביאו ראיה לשצריך שיהיו שם כלם ממאי דקאמר לעיל על פסוק ואם כל עדת ישראל איתא לכולהו סנהדרין הו"א הוראה וכו', דמשמע דאי לאו קרא דכל לא היה בעי דלהווי תמן כולהו סנהדרין, והלא בכל הדינים דבעי סנהדרין גדולה צריך שיהיו כלם ביחד, וכן בשאר כל הדינים צריך שיהיו ביחד המנין מהדיינים הצריכים לאותו הדין כגון ג' או כ"ג וכאשר כתבתי. והנראה לי לומר צוה הוא שהם הביאו הראיה המבוארת בסוגיא לרואה דמילתא, ואה"נ דאפילו לא היה להו ההיא ראיה היו מקיימין אותו הדין מכת הראיה הכוללת שכל הדינים צריך שיהיו ביחד המנין הצריך לאותו הדין.

שיעמדו ביחד מנין הצ"ד הצריך לאותו הדין ר"ל ג' או כ"ג או ע"א לשנלך אחר הרוכ, ואי לא לא היה רוצה כיון דלא היה הרוכ מתוך כלם, וכבר נתבאר זה בקונדרכי הא' ביאור יפה ונתקיים מדברי הרשב"א, וא"כ אפילו לא היה אמר קרא הכא כל אלא עדת ישראל לצד הוה משמע בהכרח שצריך שיעמדו כל הסנהדרין ביחד כיון דפירוש עדת ישראל ר"ל על סנהדרי גדולה מכת ראיות הכתו', ואי לן למימר בהכרח דכי איתא מלת כל, לטפויי איתא ולומר דאע"ג דבשאר דוכתי היכא דהווי כל הסנהדרין צדין אף על פי שחלקו בפירוש המיעוט על הרוכ אזלינן בתר רוצא, הכא לא הו"א הכי מגזרת הכתוב דאמר 'כל' וצריך שכלם יסכימו בהוראה אפילו המיעוט שלא טעו, כגון ששתקו כנו'.

זך נלע"ד פשוט ואמתי, אלא שצריך לישב עם זה מתני' דפ"ק דהוריות (שם) דקתני הורו צ"ד וידע א' מהם שטעו וכו' או שלא היה מופלא של צ"ד שם וכו' והצריכתא הנו' בתורת כהנים (ויקרא דבורא רחובה פרשה ד' אות ד'), דלכאורה משמע מיניהו דפליגי אהאי, דקתני זהו לא היה שם מופלא של צ"ד וכו' יכול יהו חייבין תלמוד לומר כל עדת ישראל ישגו, דמשמע לפי הצריכתא דאי לאו מלת כל אף על גב דלא היה התם מופלא של בית דין דהו"א הוראה, והשתא נמי דכתב כל לא איתא לרבויי דלהווי תמן אלא המופלא הא אי חסר אחר דלאו איהו המופלא לית לן בה, וה"נ משמע במתני' אף על גב דאמרין עלה בגמרא טעמא אחרינא שהוא משום דהיה להם ללמוד ולא למדו והרי הם קרובים למזיד. לא היא דודאי אפילו בלא מלת כל צריך דלהווי תמן ע"א, וכל שכן השתא דכתב כל דצריך דלהווי תמן כלם, ומאי דקתני במתני' וצריכתא שצריך שיהיה שם המופלא של בית דין הוא להודיענו שגם שיהיו צומן ההוראה כל המנין הצריך שהוא ע"א כגון דאיכא אחר חוץ מהע"א סמוך וראוי להיות בסנהדרין, אפילו הכי לא הו"א הוראה כיון שאין שם המופלא.

1234567

ועוד נראה לעניות דעתי לומר פירוש אחר בצריכתא כפי דברי הרמב"ם שכתב צ"ד, עם היות דלישנא דמתני' וצריכתא דקתני לא היה מופלא של בית דין שם אינו מורה עליו כל כך, והיא שצריך שהמופלא יהיה מהטועים בהוראה ולא מהשותקים, ולזה כיון הרמב"ם צמה שכתב בפרק שנים עשר (מהל' שגגות ה"ב) צמה דברים אמורים וכו' ויהיה ראש ישיבה עמהם בהוראה, תיבת בהוראה שכתב היא מיותרת אם לא נאמר שכיון למה שכתבתי שיהיה הוא מהמורים צפיהם בטעות. גם צפ' י"ג (ה"א) נראה שכיון לזה עצמו צמה שכתב ידע א' מן הסנהדרין או מיעוטן שטעו המסתירין ושתקו וכו' הרי צ"ד חייבין בקרבן, תיבת מהסנהדרין שכתב בלאן נר' מיותרת בזדאי, ודי היה בשיאמר ידע אחד מהם שטעו ופשיטא דעל הסנהדרין מדבר כלשון עצמו שכתב למעלה (שם) וכן אם הורו וידע א' מהם שטעו ואמר להם טועים אתם וכו', אלא שגראה שכיון למה שאמרתי והוא להודיענו שצריך לשתתקיים ההוראה שלא יהיה המופלא מהשותקים אלא א' אחר מהסנהדרין, אמנם למעלה כשאמר להם טועים אתם דלא הו"א הוראה כתב סתם א' מהם, כלומר אחד מהסנהדרין וכל שכן אם המופלא אמר להם שטעו דלא הו"א הוראה.

והראי ואתה צידן אותה הסוגיא והיא עיקר צדושה, ראיית
לכבוד קושיא שיש לי זה עוד, והתירוץ כפי הנלע"ד.
והקושיא היא זאת, דאמאי לא חששו בגמ' לתיבת כלו לומר מאי
אתא לטפויי כי היכי דחששו לתיבת כל (ע"י הוריות ג:.) וליכא
למימר דדוקא צד"ת אית לן למימר דליכא תיבה מיותרת וצריך
למידק ולמימר דתיבת כל אתא לטפויי אדוכתי אחריני, משא"כ
צדברי קבלה דאף על גב דליכא איזו תיבה מיותרת לית לן זה.
הא ליכא למימר דא"ה איך אסיקו תיובתא דרבי יונתן מההיא
צריחא שאני התם דהם צדברי קבלה ואף על גב דקאמר כולו לאו
דוקא אלא רובו ככולו, אמנם צדברי תורה כל דוקא. והנלע"ד
לומר דזה הוא דודאי אפילו צדברי קבלה צריך שלא תהא תיבה
מיותרת כמו צדברי תורה ואפ"ה לית לן למדרש הכא צתיבת כולו
שום דבר אף על גב דרובו ככולו, והטעם הוא דפירוש אותו
הפסוק לפי אותה הצריחא במקומה צע"ז (לד:) הוא שהנציא היה
מוכיח לישראל שהיו גוזרים גזרה בצארו והיא גזרה שרוב צבור
יכולין לעמוד בה והיו עוצרים עליה אחר כך, ולפי האמת אף על
פי שהיתה גזרה שאין כל הצבור יכולים לעמוד בה אם רוב צבור
יכולים לעמוד בה היתה הגזרה קיימת והיה הנציא מוכיח לישראל
על עזרם עליה ובלתי קיימם אותה, אלא שלהגדיל התוכחה על
ישראל ולהרבות אשמת העוצרים עליה אמר הנציא שהיתה גזרה
שלא לצד רוב צבור יכולים לעמוד בה אלא גם הצבור כולו, והרי
זו היא סבה שאמר הנציא הגוי כולו אף על גב דרובו ככולו, מה
שאין לומר כן בפסוק כל עדת שהוא תנאי ששמה התורה לדין
ההוא. ומכל מקום הוי תיובתא לר' יונתן, דכי היכי דהתם אע"ג
דכתיב כולו אפילו הכי לעיקר דינא רובו ככולו ומאי דכתיב כולו
הוא מההוא טעמא אחרינא דכתיבנא, ה"נ כל דכתיב הכא אית
לן למימר דלעיקר דינא דכתיב צקרא והוא הטעות והשגגה
דאמר ואם כל עדת ישראל ישגו ודאי רובו ככולו ואם טעו הרוב
היא הוראה נמי, ומאי דקאמר קרא כל הוא מטעמא אחרינא
שצריך שגם המיעוט יהיו בהוראה, כלומר דאף על פי דלא הוו
כלהו בשגגה צריך דלהוו בהוראה השגגה וכגון שסתקו המיעוט.
עוד נלע"ד לומר חילוק אחר שיש בין נושאי הפסוקים האלו
והמקו' שנאמרו בו, שמכא אותו החילוק אית לן למדרש
קרא דכל עדת ולא קרא דהגוי כולו, והחלוק הוא זה, דבהוראה
צית דין אי הוה קאמר קרא עדת ישראל לצד נודע לנו צ' צברים,
הא' שצריך שיהיו ציחד כל הסנהדרין וישאו ויתנו צדין, הב' שאם
יהיה חלוק ציניהם דאזלי בחר רובא מטעמא דקרא אחרי רבים
וכו', וא"כ כיון שדייק הכחוש ואמר כל עדת ודאי לאפוקי האי
דינא מכללא דאחרי רבים אתא וצריכים אנו לקיים צ' הפסוקים
וכמ"ש למעלה הן לדעת הרמב"ם הן לפי הגרסה שהוא דעת
רש"י ז"ל. אמנם בפסוק הגוי כולו לא היה נודע לנו מתחלה
קודם שיצא זה הפסוק שצריך רוב כלומר ששהיה גזרה שרוב צבור
יכולים לעמוד בה לשתבא תיבת כולו לטפויי, אלא אדרבה הנודע
לנו קודם שיצא זה הפסוק הוא שאפילו שאין רוב צבור יכולים
לעמוד בה אם לא ע"כ הדחק אם יראה לצ"ד שראוי לגזור אותה
לעבודת שמים ראוי לצבור שיקבלוה ויקיימוה אפילו ע"כ הדחק,
דמאי דאית לן דאזלינן בחר רובא מקרא דאחרי רבים זהו דוקא
צבל דיו שיתלחו הצ"ד או צבל דבר שלא נודע לנו אם הוא אסור

כלל הוא מבואר, וכי לא ראה זה החכם כמה דברים שכתב הרמב"ם צ"ל המונה בילדותו בטעות ואח"כ בזקנותו חזר בו עליה ותקנס צ"ל, כ"ש שכתבן לא חזר בו לדעתו של זה החכם אלא שאותה ההוראה שחדש וכתבה צ"ל המונה כשחזר וכתבה צ"ל תקן זה והוסיף תירוצו הקושיא מה שלא חשב להאריך בזה בפירוש המשנה, הרי ששאלתו של החכם הזה אינה שאלה כלל, ולדעתו שהיא שאלה לא תירץ דבר, כי מי הגיד לו להרמב"ם שזמן קרוב למשיח לא יהיו החכמים כי אם צנפת תוצ"צ ולא יהיו מפוזרים בכל א"י, האם התנבא הוא שצנציל מלאכת הבגדים שצנפת יתקבצו ויעלו אליה בני ח"ל [ולא] לשאר המקומות בא"י, אדרבה היה נותן השכל וגזר שיתן ה' אז בלצם שיעלו רבים מהם לא"י ויתפזרו ויתישבו בכל עירותיה ומקומותיה להחזיק בכלה.

[123456789]

עוד הביא דברי הרשב"א שכתב בצנצא קמא פ"ק לסייע מהם להרמב"ם על דבר הסמיכה, ואני איני רואה בזה סיוע כלל אדרבה ציטוט, כמה שלא העתיק תשובת הרמב"ם לפי שישראל מפוזרים וכו' על הקושיא, ולא תשובה אחרת. זה נראה לכאורה, אבל איני מקיים אותו ואני מדבר בו יען שהוא קצר לשון הרשב"א והספר איננו בידי להבין דבריו בשלמות.

עוד כתב ח"ל, ואני אומר שאין קושיא מההיא עובדא שלא אמר שם בטלו דיני קנסות לעולם וכו'. ועוד הכניס עצמו בזה דוחקים לקיים פירוש זה ככתוב בדבריו לפנים. גם זה מפירושו שאין להם שורש וענף ולכן לא עלה על לב הראשונים הרמב"ם והרשב"א ז"ל לפרש פירוש כזה, ואלו היה רואה בסוף מס' סוטה (מט.) בכל אותם בטל וצטלו השנויים שם במשנה שפירושם הוא שצטלו לעולם ולא באותו הזמן לצד, לא היה כותב מה שכתב, ואם היתה צידו אי זו מלת בטל וצטלו מוזכרת באי זה מקום במשנה או בתלמוד שפירושה לזמן היה לו להביא לקיים דבריו, אבל כיון שאין צידו שום תיבה בטל או צטלו שהיה פירו' כפי אשר כתב דבריו צטלים, ובפרט מהר"א שהבאתי ממתני' דסוף מסכת סוטה. ותו איתמר התם בגמרא (שם ע"ב) על מאי דתן בסוף הפרק משמת רבי צטלה ענוה ויראת חטא, אמר ליה רב יוסף לתנא, פירוש שהיה שונה לפניו (ואותה) [אותה] המשנה, לא תתני ענוה דאיכא אנא, א"ל רב נחמן לתנא לא תתני יראת חטא דאיכא אנא. ומשנפטר רבינו הקדוש עד ימותם של אלו עבר זמן, ואם מלת צטלו איפשר לפרשה לזמן, בטוב היה יכול התנא לשנות ענוה ויראת חטא שהרי צטלו עד זמנם.

גם לדעת בעלי התוס' פירוש שפי' צמלת צטלו הוא בטל, כפי מה שכתבו בשעת ר"פ צמה מדליקין (ב:) ח"ל, אכן שירא פרנדא קרינן ליה, פירש רבינו תם דלכלך דמתניתין קרי שירא פרנדא, אבל מטבסא לאו היינו שירא פרנדא דלא הוה אחר חרבן כדאמרין צ"ל בתרא דסוטה (מח:) משחרב בית המקדש בטל שמיר וזכוכית לצנה ושירא פרנדא, ור"י מפרש דקאי נמי אמתבסא והא דקאמר התם בטל לא לגמרי בטל אלא שלא היה נמצא כל כך, דהא זכוכית לצנה היתה אחר חרבן דאמרין בפרק אין עומדין (ברכות לא.) תבר קמיהו זכוכית חורחא בחופת בנו, עכ"ל. והשתא צין לרבינו תם צין לר"י פירוש זה החכם הוא בטל,

כפי הדין כגון בהמה שלא נודע לנו צודאי שהיא כשרה צלי שום טרפות אוליין זה צתר רוצא או צקטן וקטנה (יבמות קט.) והדומים, אבל בגזרת בית דין שיהא גזרה שרוב צבור יכולים לעמוד זה לא איירי קרא, ומה שהיה נראה הוא שאפילו שאין רוב צבור יכולים לעמוד זה שיהיה קיימת, וכן מוכח לשון הצריח דקתני בלשון שולל אין גוזרים גזרה וכו' אלא א"כ רוב צבור וכו' דמשמע דהחדוש הוא בשאין גוזרים אלא אם כן וכו', ולא עוד אלא שאם גזרו אותה צריכה היתר ע"י בית דין אלא שמספיק באי זה בית דין שיהיה אפילו שיהיה קטון מהראשונים כדכתבו המפרשים דוכחה צ"ל (לו: תוד"ה אי איכא), וכיון דלא איתברר לנא בשום דוכחא אחריתי דלר"י שיהיו רוב צבור יכולים לעמוד זה אין לנו לומר דאחא האי קרא דהגוי כולו לטפוי ולרצוי, דהא קרא גופיה לעיקר דינא איצטרך והוא שצריך שיהיה גזרה שרוב צבור יכולים לעמוד זה ואי לא אין גוזרים ומש"ה לא דיין וקאמר כולו דרובו ככולו. אמנם בקרא דכל עדת ישראל דבלאו כל צעי רוב וחדוש' הוא דלסגי ברוב מטעמא דקרא דאחרי רבים, אית לן למימר בהכרח דכי אחא קרא וקאמר כל לטפוי אדוכתי אחריתי אחא ולמימר דלא לסגי ברוב, וצריך לקיים ב' הפסוקים פסוק דאחרי רבים ופסוק דכל עדת.

עוד כתב ח"ל, ועוד ראוי לדקדק בלשון הרמב"ם שכתב ח"ל, אם כן למה היו החכמים וכו', ומה מניעה יש להיותם מפוזרים כיון שאין סבת המניעה אלא רצוי הדעות כמו שכתב וא"ל שסכימו כלם, עד כאן לשונו. זהו ג"כ מדעותיו ופירושו הזרים שמפרש ולא יודה בזה שום בעל שכל, וזה שמה שכתב בכתב הרמב"ם שא"ל שסכימו כלם לא מטעם רצוי הדעות כי אפילו שיהיו רבים איפשר שסכימו, ועוד לדעתו מה גבול יש לרצוי הדעות שכתב ומה הוא המנין מהדעות שאיפשר שסכימו ומה הוא הרצוי שא"ל שסכימו, אלא טעם הצלתי אפשרות בהסכמה שכתב הרמב"ם הוא מטעם הפזור, כי א"ל שיתקבצו כלם אל מקום א', ולסמוך אותו הרב שרונים לסמוך צריך שיתקבצו כלם אל מקום א' וישאו ויתנו בדבר פה אל פה כאשר כתבתי בקונדראי הא'. ואפילו מי שלא יודה בזה ויאמר דדי בשיהיה המשא ומתן בכתב מכל מקום צריך שכל חכמי א"י יהיו מכירים לאותו שיש להם לסמוך ושראוי הוא לכך, ואם הם מפוזרים ואין כלם מכירים אותו א"ל להם להתקבץ ולהסכים אוצר החכמה בסמיכתו.

עוד כתב ח"ל, ומנאנו צ"ל דקנהדרין בפירוש המשנה שכתב הרמב"ם ז"ל ח"ל וכו', הביא כל הלשון ובסוף כתב והנה הרמב"ם לא הזכיר כאן מה שהזכיר צ"ל שכתב שם ולמה היו מצטערים וכו' וכתבן לא הזכיר דבר מזה, עד כאן לשונו. גם לפנים חזר להקשות זאת הקושיא עצמה כדי לתרצה, שכתב ח"ל, גם יש לחקור בלשון הרמב"ם מה שכתב צ"ל וכו', ותירץ שיש הפרש צין דורו של רבי יהודה בן צבא שהיו אז כמה חכמים מפוזרים בא"י וקהלות רבות, לזמן הקרוב למשיח שדבר בו הרמב"ם בפירוש המשנה שאין החכמים מפוזרים אלא כלם במקום א' כמו צנפת לדעתו וכו'. ואני איני רואה קושיא כלל ולא אפילו שאלה, ואם הקושיא היא קושיא אינו מתרץ זה דבר. שאין קושיא

שזדאלי חזר בו הרצ בפסק מאותו הטעם או מכל איזה טעם אחר שעלה על דעתו שם, כי נראה בעיניו אחר כך שאינם טעמים מספיקים וחזקים, ולכן כתב בפסק והדבר צריך הכרע כמו שכתבתי.

עוד כתב וז"ל, ומכאן יתברר לך מה שכתב הרמב"ם והדבר צריך הכרע אינו חוזר אלא לסיפא דההיא הלכה וכו'. אלו הם עיקר דברי זה החכם בכל אגרתו לקיים סמיכתו, ואליהם הייתה כל מגמתו בסברתו, והנני מקוין עליהם במר ואומר אי לך ארץ הקדושה אכן הראשה שמלך זקן ויושב בישיבה מזמני טובא, לעת זקנה ושיבה יעור עיני שכלו לרוב התאוה והאהבה להיותו סמוך מוכתר בגולתא דהבא ויפרש פירוש כזה בדברי הרמב"ם באמרו שמה שכתב והדבר צריך הכרע שחזר לחלוקה שלא נזכרה שם כי אם ברמז רחוק, ואותו הדבר בעצמו ששם בו ספק עתה הרמב"ם לדעתו חסכוני למעלה בפשיטות בה' מקומות מאותו הפרק עצמו. ואלו הן, הראשון בראש הפרק (הל' סנהדרין פ"ד ה"א) שכתב אחד בית דין הגדול וכו' צריך שיהיה כל א' מהם סמוך מפי סמוך, ולא אמר מפי ג' סמוכים. עוד אמר (שם) ואחד הסמוך מפי הנשיא או מפי אחד מן הסמוכים, הרי פירש שדי בשיהיה סמוך מפי א' מן הסמוכים. עוד כתב הדין בפירוש, שכתב (ה"ה) ואין סומכין סמיכה זו וכו' אלא בג' והוא שיהיה הא' מהם סמוך מפי אחרים כמו שביארנו, והביאור בשתי המקומות שכתבתי. עוד כתב (ה"ה) אבל שאר החבורה יש לכל אחד מהם לסמוך ברשות הנשיא והוא שיהיו ב' עמו שאין סמיכה בפחות מג'. עוד כתב (ה"ה) הרי שלא היה בא"י אלא סמוך א' מוסיף ב' בלדו וסומך וכו'. הרי שתפס הרצ הדין בפשיטות בכל אלו המקומות שסמוך אחד עם ב' אחרים שאינם סמוכים יכול לסמוך לכל מי שירצה, ובסוף כשמדבר בדין אחר וכתב עליו והדבר צריך הכרע שיפרש החכם הזה שחזר לדבר שצא שם במקרה, רוצה לומר למ"ש ואם היה שם סמוך מפי סמוך, הוא פירוש משוש ואסור לשמרו כל שכן לאמרו.

והנני אומר באמת שאפילו היה הדין נותן שיש כח ציד כל חכמי א"י לסמוך וסמיכתם קיימת, החכם הזה אינו ראוי לסמיכה מפני הפירושים המשושים הורים ומלאים שקרים שכתב בכלן באגרתו זאת, ובפרט זה הדבר הפרטי. ויש לי ספק אם היה בהשגחת אל ית' לעור עיני שכלו צוה לשלל יתמנה במנוי הסמיכה עם היותו מפולפל וחכם, כמו בזמן בני בחירא עם הלל עליהם השלום, כדאיתא בפסחים פ' אלו דברים (סו.) שפעם אחת אירע י"ד ניסן בשבת ונתעלמה מהם הלכה אם פסח דומה שבת והלל למדה להם שדומה שבת וכו', ואמרו עלה צירושלמי (פ"ד ה"א) והלא א"א לב' שביעית שנים שלא יחול י"ד בשבת ולמה נתעלמה הלכה מהם כדי ליתן גדולה להלל, עד כאן, הרי שבהשגחת אל ית' נתעלמה הלכה מבני בחירא ושכחו מה שראו כדי שיטול הלל הגדולה, ובכאן ג"כ מי יודע אם היה בהשגחת אל ית', אלא שהיה בהפך והוא לשלל יטול החכם הזה הגדולה, שאפילו רבני לפת שהסכימו בן בראשונה יחזרו בהם בראותם פירושיו שכתב בכאן, וכן יעשה בכל הדבר הנוגע אליו ולאזהביו ורעיו, מלבד שאין הדיו נותן כו' כאשר כתבתי בראיות.

דהא אבוי דקאמר האי מימרא אן שירא פרנדא קרינן ליה הוה אחר חרבן יותר מק"ק שנה, ואם פירוש בטל רוצה לומר לזמן מאי קשיא ליה לר"ת, דאיפשר דבטל ואחר כך חזר, ובהדיא כתב דלא הוה אחר חרבן משמע דלא הוה לעולם. גם לפי ר"י הוה מבואר יותר על זה הדרך, דהא מיימי ראיא מפרק אין עומדין דלא בטל לגמרי זכויות לבנה ממאי דאיתמר התם דחבר קמיהו זכויות חורתא, וההוא דתברה היה רב אשי, ומחרבן הבית עד שמלך רב אשי היו קרוב לש' שנה, ומר בר ר' אבהו דתברא כסא דמוקרא ופרש"י זכויות לבנה, הוה אחר רב אשי טובא, הרי שפירשו של זה החכם בטל, ויותר בחר ר"י לדחוק עצמו ולפרש דבטל אינו רוצה לומר בטל לגמרי אלא שלא היה נמצא כל כך, מלומר שפירוש בטל הוא לזמן, משמע דאליבא דכ"ע א"א לומר דפירוש בטל הוא לזמן, וכל אותם בטל ובטלו שאמר שם במשנה ובגמרא רוצה לומר שצטלו לעולם עד ישיקף וירא יי' משמים ויחזירם ברחמי [ב]בנין בית קדשנו וזמן גאולתינו מהרה אמן.

עוד הביא לשון הרמב"ם ז"ל בערבי שכתב צפי' המשנה שהאריך שם יותר ונתן טעם לשחועיל הסמיכה בהסכמת כל חכמי א"י שאל"כ נתבטלה הסמיכה לעולם ואפילו יצא המשיח וכו'. בדבר הזה אומר שאם לא הייתי נביא להבין בן מדברי הרצ שהם בהעמקת לשון הקדש וע"פ אותו הלשון נשאתי ונתתי בפירוש כוונתו בראשונה וסבת חזרתו בפסק, וגם עתה ע"פ זה הלשון שבערב יש לו טעם חזק לחזור ממה שכתב שם, כי לפי האמת אין הסמיכה בזמן המשיח על ידו וע"י אליהו הנביא חדוש דת, שהרי כפי קבלתנו אליהו הוא חי עדיין והרי הוא סמוך מפי סמוך, גם המשיח בעצמו כיון שיהיה גדול ממרע"ה כמאמרם ז"ל זה יהיה ע"י שיסמוך אותו אלדינו יתברך אינו דבר חוץ מהדין שגם הוא יוכל לסמוך, כי אין זה חדוש דת, שהמאזה מהחורה היא שלא יוכל שום אדם לדון דיני קנסות במשל אלא אם יהיה סמוך וזאת הסמיכה שלו די בשתהיה ע"י סמוך אחר וכ"ש אם יהיה סמוך ע"י הצ"ה כמו שהיה מרע"ה, ואין זה חדוש מזה אלא חדוש מעלה באותו הסמוך, וכבר הארכתי בכל

ואמר החכם
ה"ה"ח 1234567

זה בקונטרסי הא'.

ועוד אוסיף עתה לומר כלל א' והוא שאין לנו צריכין לבקש טעמים וראיות לשחזר בו הרצ בפסק גם מזה שכתב בס' הערבי, שדבריו שכתב והדבר צריך הכרע יעידון יגידון שזדאלי חזר בו ממה שכתב שם, שפירוש החכם הזה על דברי הרמב"ם אין בו ממש כמו שיצא בסמוך, ולדעתו שאיפשר להסכים הפסק עם מה שכתב בפירוש המשנה הי"ל לרב להביא הטעם שכתב במשנה כשכתב נראה הדיברים וכו', לשלל יהיה הלכתא בלא טעמא, אלא ודאי חזר בו מאותו הטעם. וזה בהקדמה שאותו הספר הוא המוגה, כי מי יודע אם חזר הרצ בעצמו והסיר מפירושו למשנה אותו הטעם ואולי שלכן לא נמצא בהעמקת לשון הקדש. מכל מקום צין שיהיה אותו הלשון אמתי או אפילו שלא יהיה אמתי אלא שהלשון הוא כמו שכתב בספרים שלנו ויהיה פירושו כפי אותו הלשון הנוסף, כי אחרי שראינו אותו איפשר שגם בלשון ההעמק שבידנו בלשון הקדש כיון למה שכתב שם בערבי, בכל איזה אופן שיהיה מאלו יש לנו לומר

ובמנה שכתב הוא צבאן הנני אומר עוד שאין צריך ראיה לצטל הסמיכה כי הוא מצטל אותה בפיו ובשפתיו, ולסכת דבריו אלה כתבתי אני למעלה שלא לצד דבריו אינם מקיימים הסמיכה אלא אדרבה מצטלים אותה, וזה שהוא תפס צמושלם בכל דברי האגרת שלו שאם פירוש והדבר צריך הכרע שחוזר לדין הסמיכה ע"י חכמי א"י שודאי אין כח בידם לסמוך לשום אדם כיון שנשאר הדין להרמז"ם ז"ל בספק ובדבר בלי הכרע, והדבר מצוואר אפילו לדרכי דבי רב ואין צ"ל למי שהוא תלמיד או חכם או רב שאינו חוזר אותו הלשון כי אם לשם, כי צדין האחר אם יוכל לסמוך סמוך א' לצדו עם ב' אחרים שאינם סמוכים אין ספק כלל כמו שכתב הרב למעלה כמה פעמים, ומה שהביא ראיה ממה שכתב הרמז"ם בפירוש המשנה אין בו ממש כלל, שאפילו היה כותב הרמז"ם בפסק בפירוש הפך ממה שכתב שם אין חשש כלל כי יש ויש כמה דברים שחזר הוא בהם ותקנם בפסק, כל שכן שמה שכתב בפסק הוא עצמו מה שכתב על המשנה, שגם שבראשונה כתב שם שיש ספק אם צריך שיהיו סמוכים כל הג' לסמוך לאחר, אחר כך כתב שמה שנתבאר בתלמוד הוא שיהיה הגדול סמוך וכו', ואם זה הוא מה שנתבאר בתלמוד מה שפק נשאר לשיכתוב אחר כך בפסק והדבר צריך הכרע. ובשלמא אם היה כותב ומה שנראה מהתלמוד וכו', כבר היה אפשר לומר שעדיין לא נתבאר לו לרב בשלמות, אבל כיון שכתב ומה שנתבאר נראה שהיה הדין ההוא מצוואר אצלו מהתלמוד בלי שום ספק.

אדרבה קשה לי שאחרי שלדעתו נתבאר בתלמוד אותו הדין איך אמר בראשונה שיש בו ספק. והנלע"ד לומר בזה הוא שמה שכתב שם הרמז"ם בראשונה שיש ספק הוא לפי ששם מפרש המשנה וכפי הנראה מהמשנה אפילו אם פירוש סמיכת זקנים השנוי שם רוצה לומר מינוי הדיינים וכן פ"י הוא צבאן, צריך ששלשתן יהיו סמוכים, כי כל המזכרים שם במשנה שדינם צב' צריך שיהיו סמוכים, וזאתי המזכרים צבצא הראשונה מהמשנה דיני ממונות צב' דהיינו הודלות והלואות דאין צריך שיהיה שום א' מהם סמוך, אבל כל האחרים שהזכירו במשנה שדינם צמון וצב' צריך ששלשתן יהיו סמוכים, ועתה יש ספק בסמיכת זקנים צב' שאמרה המשנה אם (יספוק) [יספיק] בשיהיה א' מהם סמוך, כי לפי הנראה אינו כן אלא שיהיה דינם כשאר המזכרים במשנה. וכל שכן לדעת מי שכתב, גם הרב ז"ל כתבו במנחות פ"ט (מ"ז), דמאי דתנן סמיכת זקנים צב' כולל ב' דינים, סמיכת זקנים על ראש פר העלם ומנוי הזקנים, כדמשמע בתוספתא צגמ' (סנהדרין יג:), דנראה שצריך ג' סמוכים צמנוי הדיינים כי היכי דצריכי בסמיכה על ראש פר. לכן כתב הרב בראשונה שיש ספק, ורוצה לומר שכפי המשנה נראה שצריך שיהיו כל שלשתן סמוכים, אמנם מה שנתבאר בתלמוד הוא שדי שיהיה הא' מהם סמוך לצד, וזה נתבאר בפירוש בזהא עובדא דר' יהודה בן צבא ורומיא דגמ' מינה ותד לא סמיך וכו' ומירוצה. כלל הדבר שדברי הרמז"ם במשנה לאו דווקא דלא הוו סייעתיה של זה החכם אלא דהוו תיוצתיה כיון שכתב ומה שנתבאר מהתלמוד וכו'.

ובמה שהביא עוד ראיה לקיום פירושו מאותם הדיוקים שדייק בלשון הרב, נראה לי שהם דיוקים קלים ודקים כחוט השערה לתלות בהם הר גדול כמעשה הסמיכה, ואפילו לתלמיד אינם ראויים כל שכן לזקן שכמותו. וזה שהדיוק הראשון הוא מערכה על הדרוש, כי אין אנו צריכים ראיה אחרת לשלא נראו לו לרב אותם הטעמים שנראו לו בראשונה אלא שלא כתב שום א' מהם בפסק, ובכך הארכתי בזה למעלה. והדיוק הב' מהלשון שהיל"ל והדברים צריכים הכרע כמ"ש נראין הדברים, טוב היה לאיש כמזהו הרודף אחר הסמיכה שלא היה כותבו, ועכ"ז למלא רצונו הריני מבאר אותו ואתן טעם יפה למה ששנה הרב הדברים לדבר אע"פ שכל דבריו הם על הסמיכה צא"י, וזה, שבראשונה הוכרח לדבר בלשון רבים לרמוז לב' דברים שיש צענין ההוא, הא' הוא חדוש הדין בעצמו והוא חידוש גדול שגם שלא יהיה שום סמוך צא"י יכולים כל החכמים לסמוך, עוד צריך לתרץ הקושיא מר' יהודה בן צבא ששם עצמו צמנה צבציל הסמיכה והמיתוהו והיא אותה שהזכיר הרב א"כ למה היו מצטערים החכמים וכו', ובערך אלו הב' דברים כתב נראין הדברים וכו', אמנם אחר כך כתב והדבר צריך הכרע לרמוז לעיקר הדין שצריך הכרע גדול שיוכלו לחדש הסמיכה, שאם יהיה לנו הכרע גדול וחזק יספיק התירוץ שכתב לקושיא שהקשה.

ובמה שדייק עוד וכתב שדברי הרמז"ם הראשונים סותרים דבריו האחרונים, אינו כן ואין בהם סתירה כלל, שלדעתו הדברים נראים כן אבל לא יכול להורות אותו כהלכה פסוקה כי אין לו הכרע, מכל מקום אם יסכימו חכמי איזה דור צא"י לעשות מעשה ע"פ הנראה לו ולסמוך לאנשים ראויים לסמיכה, יכולים לעשות ולא תעכב בידם סבתו כי לדעתו כך נראה, ובתנאי שלא יעלה על לבם למנות נשיא וסנהדרין שלא כפי מה שכתב בפירוש המשנה, וזה מפני המועדות, אלא לסמוך דיינים שידונו דיני קנסות, וכל זה דייק בלשונו ובכך הארכתי בכל זה בקונטרסי הראשון.

כלל הדבר שפירוש החכם שכתב צבאן הוא פירוש משוכם לא יודה בו שום אדם לא גדול ולא קטון, הוא מרוב גאוה קרא משוברים לאותם שהבינו פירוש הלשון כפי האמת, והם לא שמו לבם ולא חששו כי האמת תעיד לעצמה, וכל מה שהוסיף להרחיב פיו ולהאריך לשונו הוסיף לעצמו בושע וכלימה. ועם היות שפירוש הלשון הוא מצוואר מכת כל מה שכתבתי, עוד ראיתי להעתיק פה דברי א' קדוש חלקו בחיים הלא הוא הר"ר עובדיה ז"ל שחפש בפשיטות בפירושו למשנה שפירוש דברי הרב הוא כפי האמת שכתבתי, וז"ל על אותה המשנה (מ"ג), וכתב הרמז"ם שנראה לו שצמון הזה שאין לנו סמוך איש מפי איש עד מרע"ה אם היו מסמיכים כל החכמים שצא"י לסמוך יחיד או רבים הרי אלו סומכים ויכולים לדון דיני קנסות ויש להם לסמוך לאחרים והדבר צריך הכרע עכ"ל.

עוד כתב וז"ל, ועם מה שכתבנו כבר חירצנו וכו', וגם הקושיא שעשינו דמאי שנא דצבא התורה כולה רוצו ככולו וצבאן הצריך כולם כפי הנראה וכו', עד כאן לשונו. מה שכתב דצבא התורה כלה רוצה לומר לדעתו אפילו בהוראת שגגת בית דין כפי

בתרוויו או בהרמז"ן בתרוויו ואין לנו לקצוע ע"פ הראיה אלא ע"פ החשבון שזידינו, וכבר הארכתי בכל זה בקונדריסי הא'.

עוד הביא החכם קצת ממה שהשיג הרמז"ן על הרמז"ס וכתב עוד ח"ל, וגם נראה מכמה מקומות שהביא הוא ז"ל שהדבר מסור לסנהדרין, ולקיים הב' מאמרים שנראים כסותרים וכו', עד כאן לשונו. אני לא ראיתי בכל דברי הרמז"ן שהביא ראיה לשהדבר מסור לסנהדרין בהכרח, אלא אותה של מכילתא (בא מסכתא דפסחא פ"ב) ר' יאשיה אומר מניין אתה אומר שאין מעבדין את השנה אלא בצ"ד הגדול שצירושלם וכו', האמת שכתב למעלה כמקדר ומודיע הדינים שצומן שהיה להם צית דין הגדול היה הדבר מסור להם וכו' מפני שרשות כל ישראל נטולה וכו' והיה מתכסין וכו' וכן צעדות החדש וכו' ועכ"ל תקנו שאם היה במקום אחר וכו', הרי שכתב הדברים כמודיע הדין ולא הביא ראיות אותם הדברים ממקומם. ולדעתי שצנונה עשה כן שהרי רוב המקומות שנאמר בהם צגמרא או כלם שהדבר הזה מסור לסנהדרין הם כנגדו, שהם מדברים צומן שהוא צחוק מ' שנה לאחר וכו' וכו', כמו אותם האגרות שכתבתי למעלה מר"ג השני וצנו רש"ג, גם המעשה האחר צר"ג שאמר השכימו לי ז' לעלייה והצריחא האחרת אין מעבדים את השנה אלא א"כ יראה נשיא ומעשה צר"ג וכו' אפילו שזה ר"ג יהיה ר"ג הזקן וכן נראה, עכ"ל אין לנו הכרח שהיה קודם מ' שנה לאחר, אדרבה נראה שהיה צחוק מ' שנה לאחר, גם מה שכתב הרמז"ן עצמו שאם היה הנשיא במקום אחר יהא כבודו מחול וכו' היא תקנת ריב"ז אחר החרבן, משמע מכל הלין דגם צחוק מ' שנה לאחר וכו' ואחר החרבן היה הדבר הזה מסור לסנהדרין. אלא שיש לנו לומר בזה לדעת הרמז"ן שהיו נוהגים לעשות אחר החרבן מה שהיו עושים קודם החרבן, לא שיהיה להם חיוז בזה כמו קודם החרבן, ראיה מהיהא דר' חייא בר זרנוקי וכו' דהוו אלו לעבר שנה צעסא וכו' (סנהדרין כו.), הרי דלאחר החרבן לא היו מחוייבים בכך, אע"ג דרוב הפעמים היו עושים אחר החרבן כמו קודם שכן הדין היו מחוייבים קודם החרבן בכך. ראיה מהיהא דמכילתא שאומר בפירוש צצית דין הגדול שצירושלם, כנראה שאחר שגלו משם אינם מחוייבים בכך. את זה ראיתי לפרש בצצרת הרמז"ן אגב הואיל ואתא לידן, והתימה מזה החכם שלא הרגיש כלל בכל זה.

עוד כתב ח"ל, ואני אומר שאין שום קושיא מאלו המאמרים לרצו"ל שלא נעלם ממנו וכו' והוא ז"ל צעמנו כתב סמוך לזה המאמר שצומן אצ"י ורצא היו סומכים על קביעת א"י על פי הראיה וצאותו הזמן לא היו סנהדרין וכו', אלא כונת הרמז"ס הוא כך דצומן דאיכא סנהדרין וכו' ולאפוקי שאם נפסקה שלשלת הסמיכה וכו', עד כאן לשונו. גם זה הפירוש שפירש צכאן הוא כשאר פירושי שצקונדרם שכלם פורחים צאור ואין להם מקום כלל לנוט על הלשון שהוא מפרשם, וזה מצוואר מאד ולא הייתי צריך לדבר צו, ועכ"ל אגלה הדבר לתלמידים. ואומר שדבר פשוט הוא ש"ש (הל' קדוה"ח פ"ה ה"א) שנחנו להם הסנהדרין² רשות

מה שכתב הוא למעלה בפירוש, והוא שקר מפורסם דבהוראת צית דין צריך שיהיו כלם צהוראה אלא שדי צשהרוב יהיו צשגגה והמיעוט שלא טעו שישתקו, וכבר נתבאר זה ציאור רחב. גם מה שכתב בפירוש 'כלם' שאמר הרב דלאו דוקא כלם אלא ה"ה רובם ומאי דנקט כלם הוא להודיענו דכשיש סמוך אינו צריך אלא דעת הסמוך לצד, ועוד האריך וכפל לשונו כמה פעמים להמתיק זה, ולא שיה לו, דאם כדבריו לא לשחמיט הרב דלימא זימנא חדא רובם ולא כולם. והוצרך זה החכם לכל זה מפני שלדעתו יועיל הרוב אפילו שלא יהיה מתוך הכל כי כן עשה מעשה, ולפי האמת אינו כן דדוקא אמרינן רובו ככולו היכא דהרוב הוא מתוך הכל וכמציאר צקונדרסי הראשון, גם למעלה צזה הקונדרס. ואם היה מודה צדין הזה כפי האמת המירון למיבא כלם שכתב הרב הוא יותר קל, דאיכא למימר דמש"ה נקט כלם אף על גב דסגי צרובם משום דבעינן שיהא הרוב מתוך הכל. וזה תירוק יותר יפה ממה שכתב זה החכם, וגם על זה כתבתי צקונדרסי הא' דלא דייק כולי הא' יעויין משם.

אוצר החכמה
1234567

עוד כתב למעלה בהמשך דבריו בפירוש דברי הרמז"ס ח"ל, ומפני שזה הסמוך שהוא מפי צית דין וכו' וכל העומדים צא"י הם משועצדים לצ"ד הגדול שצא"י וצ"ד הגדול שצא"י גזרו שאותו הסמוך וכו' עכ"ל. איני יודע מה צריך לכח צ"ד הגדול שהרי כל צני א"י הם משועצדים לכל איזה סמוך מפי סמוך לשמוע צקולו וידון להם דיני קנסות אם יהיו ג' סמוכים אע"פ שלא יהיה סמוך מפי שום א' מצ"ד הגדול כאשר כתב הרמז"ס (הל' סנהדרין פ"ד ה"ה), ומפני כבוד הנשיא תקנו אחר כך אותם התקנות שכתב הרמז"ס (שם ה"ה) והם מהירושלמי (סנהדרין פ"א סוף ה"ב), לא שיש כח יותר לסמוך מפי צית דין הגדול שצא"י מלסמוך מפי סמוך אחר שאינו מן הסנהדרין, וגם הרמז"ס לא הזכיר צית דין הגדול אלא מפי צ"ד לצד, ורואה לומר על אותם הג' שסמכוהו א' סמוך וצ' שאינם סמוכים.

עוד כתב ח"ל, ועתה נשאר לנו לבאר אם הסמוכים וכו' יכולים לקדש חדשים ולקצוע מועדות ע"פ הראיה, ונאמר שפשיטא ופשיטא שאין להם יכולת וכו'. והביא לזה ג' ראיות. ועל הצ' מהם איני צריך לדבר כי כבר הארכתי למעלה צציטולם מה שיש צו די. גם הטענה הג' אין זה ממש כלל, ומי הוא שלא ידע מה שכתב מהרמז"ס ח"ל קרי צספרו הוא, אלא שהספק הוא שאף על פי שלדעת הרמז"ס אין קצועים חדשים ולא מועדות ע"פ הראיה צומן דליכא סנהדרין הרי הרמז"ן חולק עליו מכאן אותם הראיות שכתב ואמר שאין הדבר תלוי אלא בהמצא ג' סמוכים כי אז מקדשים ע"פ הראיה, ומפני זה אין לחכמי א"י לסמוך כי אולי הסמיכה היהא היא קיימת כדעת הרמז"ס ואם כן אנו מחוייבים לקצוע חדשים ומועדות ע"פ הראיה הגם שאין סנהדרין כדעת הרמז"ן, ואע"פ שלדעתו אין כח ציד חכמי א"י לסמוך והא ליכא סמוכים מכל מקום מאן לימא לן דלית הלכתא כמר צחדא וכמר צחדא, רואה לומר בהרמז"ס צעיקר הסמיכה ובהרמז"ן צקביעה ע"פ הראיה כשיש סמוכים, דלא תלוי תרוויו הא צהא, או דילמא הלכתא בהרמז"ס

דבריו בזה ראיתי לכתוב את אשר מצאה יד דעתי הקצרה ציבור
כונת הרמז"ס ז"ל להצילו מהקושיות שהקשה עליו הרמז"ן, ואיני
אומר מכלן כי בקושיות שהקשה עליו בעקר הדין לבאר מכחם
דמועדי יי' אינם צריכים סנהדרין אלא ג' סמוכים בלבד לא חכמים
עצמי יען כי דבריהם תלויין בסוגיות מהגמ' וצריחות ותוספות
שהיו כלן לפני שניהם כשלחן ערוך ומי אני להכניס ראשי בין
הרים גדולים כהם, אבל לצי אומר לי שאם היה רואה הרמז"ס
דברי הרמז"ן בזה שהיה משיב עליהן, והודאת בעל דין הלא הוא
הרב המשיג הראב"ד שלא השיגו בעיקר הדין ההוא גם הוא
תורה על כך, גם התוס' כבר השיבו על א' מהם בפ"א מסנהדרין
(יא: ד"ה אין) ובפ' זה צורר (שם כו. ד"ה לעבר) וציצמות פ' האשה
שלוש (קטו. ד"ה אמר) אהיה דר' חייא בר זרנקי וכו' דהו אולי
לעבר שנה בעסיא, וכתבו דפירוש לעבר לחשב.

נח"ח 1234567

האמנם יהיו דברי לצד ציבור כונתו של הרמז"ס ז"ל להצילו
מהב' קושיות שהקשה עליו (הרמז"ס) [הרמז"ן]
שהן גלויות לכל, ואם כונתו כפשט לשונו ענין שיפלו אותן הב'
קושיות על דבריו אפילו הדימו' א' לא היה כותב מה שהוא כתב
כי הן קושיות מיניה וביה. הא' היא צמה שכתב הרמז"ס שקדוש
החדש ע"פ הראייה ועצור השנה צריכים סנהדרין גדולה עכ"פ,
והקשה עליו הרמז"ן שהרי מ' שנה קודם החרבן צטלו דיני
נפשות ונחצטלה מעלת סנהדרין גדולה וקטנה והרי יש לנו שזמן
הרבה אחר החרבן היו מקדשים ע"פ הראיה, והביא ראיות לקיים
דבריו, והנה ראינו צעינינו שגם הרמז"ס ז"ל כתב בחבורו אלו
הב' הקדמות, הא' כתב בהלכות סנהדרין ס"פ י"ד (ה"א), השניה
כתב בה' קדוש החדש פ"ה (ה"ג) וכבר זכרנוהו למעלה כמה
פעמים. הקושיא השני' והיא היותר חזקה וקשה היא, שכפי פשט
דברי הרמז"ס שכתב בספר מנין המלות קביעות חדשים ועיבור
שנים כפי חשבונו היום צריך שתהיה אותה הקביעה בכל שנה
ושנה בא"י ע"י בית דין של ג' שנסמכו בארץ, וזה צריך לכתחלה
האמנם גם אם לא תהיה אותה הקביעה בארץ אלא בח"ל תועיל
ע"ל הדחק וכתנאי שתהיה ע"י צ"ד של ג' סמוכים שנסמכו
בארץ, ואם לא תהיה כן הקביעה שע"י חשבונו היום היא בטלה
ולא תועיל, והקשה עליו הרמז"ן שהרי כמה שנים יש שאין בארץ
ולא בח"ל בית דין שנסמכו בארץ, והקושיא הזאת היא כל כך
חזקה שא"א לחשוב בשום פנים שנעלמה מעיני הרמז"ס ז"ל כי
גם צימיו לא היו סמוכים לא בארץ ולא בח"ל, אלא שיש לומר
בהכרח כי רות אחת היתה אתו וכוונת דבריו אינה כפי מה
שייחס לו הרמז"ן, ולכן ראיתי להאריך ציבור כונת דבריו הן
צמה שכתב בזה"מ הן צמה שכתב בחבורו הגדול.

ואומר שכפי מה שכתב בזה"מ (עשה קב"א) הוא סובר שקדוש
החדש על פי הראיה ועצור השנה כפי אותו הסדר
א"א לעשותם בשום פנים כי אם צב' תנאים, הא' הוא שיהיה
ע"י סנהדרין גדולה רוצה לומר שהמנין הנריך לאלו הדברים במשל
ג' או ה' או ז' שיהיו מסנהדרין גדולה, התנאי הב' הוא שצריך
שיהיה בארץ, ובח"ל לא יעשה בשום פנים ולא בשום זמן. ויש לו
ראיה לצ' התנאים האלו, אם לתנאי הא' מהפסוק שאמר החדש
הזה לכם ראש חדשים, כי שם למד הב"ה למשה ולאחריו ע"ה

וכו' רוצה לומר רשות לאותו הדבר הפרטי עצמו שהוא קדוש
החדש, ולדעת החכם הזה לא היו לרב לומר או בית דין
הסמוכים בארץ ישראל שנתנו להם הסנהדרין רשות אלא או בית
דין הסמוכים מפי הסנהדרין או מכח הסנהדרין. גם הראיה
שהביא הרמז"ס מפסוק החדש הזה לכם עדות זו תהא מסורה
לכם ולכל העומד במקומכם א"א להולמה לזה הפירוש, שצטלמא
לפירוש האחר האמתי שנתנו להם הסנהדרין רשות לאותו הדבר
הפרטי הרי הם כמו הסנהדרין עצמם דשלוחו של אדם כמותו,
אבל לפירוש זה החכם אלו הב"ד אינם עומדים במקום משה
ואהרן כיון שלא יש סנהדרין, גם אינם שלוחים מהסנהדרין אף
על פי שסמיכתם היתה ע"י כח הסנהדרין, ויותר קשה מכל זה
מה שכתב אבל בזמן שאין שם סנהדרין בא"י וכו', שתלה הדבר
בפירוש צטלמא המצא סנהדרין, ולדעת החכם לא הי"ל לומר אלא
אבל בזמן שאין סמוכים בא"י שצאו מכח הסנהדרין וכו'. הרי
שפירשו הוא בטל ואין לו שום מציאות כלל.

גם מה שכתב להכריח פירוש ממה שכתב הרמז"ס שזמן אבי
ורבא היו סומכים על קביעות א"י ע"פ הראיה ובאותו הזמן
לא היו סנהדרין וכו', אינו אמת, וראשונה אומר שמה שכתב
הרמז"ס שזמן אבי ורבא היו סומכים על קביעות א"י וכו' לא
מכח הסברה לצד אחר כן אלא הוא תלמוד ערוך בפ"ק דר"ה
(כא.) וכמו שכתבתי למעלה, ואבי ורבא היו בזמן ר' הלל הנשיא
עשירי להלל הראשון, בנו של ר' יהודה נשיא בנו של ר"ג בנו
של רבינו הקדוש, וכלם היו נשיאים כנודע ומצואר בהם
ובשמותיהם, וגם ר' הלל היה נשיא כאשר כתבו רבים והר"ן מהם
הוא שכתב כן בגיטין פ' השולח בפירוש ההלכות (כ. מדפ"ר ד"ה
ויש) וז"ל, ואין זה נכון שהרי מימי הלל הנשיא שתקן לנו סדר
המועדות וקדשן לדורות ע"פ מנין שצידינו וכו', הרי שרבי הלל
אותו שתקן המועדות היה נשיא, ומה אנו צריכים לראיות
שהרמז"ן ז"ל בעצמו בכל הפעמים שהזכירו באתה המצוה סי'
קנ"ג כתב עליו שהוא נשיא, ואין נשיא בלא סנהדרין, וצימיו היו
אבי ורבא, וכן כתב הר"ש [ברן] צמה בפירוש האזהרות שלו.
גם מהרמז"ן ז"ל בעצמו נראה שצימיו אבי ורבא היו סנהדרין,
שלא תפס על הרמז"ס שם אלא שגם שהיו סנהדרין צימיו אבי
ורבא שלא היה להם דין בית דין הגדול, וז"ל, והוא בעצמו ז"ל
הסכים כי צימי חכמי המשנה וכן צימי חכמי התלמוד עד ימי
אבי ורבא לא ה[יו] קובעים בחשבון וכו' וכבר בארנו שאין
סנהדרין נוהגת לאחר חרבן ואם היו נוהגים בה לא היה להם
דין בית דין הגדול ולא דין סנהדרין כלל, עד כאן לשונו. הרי
שהשוה זמן חכמי התלמוד עד ימי אבי ורבא לזמן חכמי המשנה,
וכי היכי דודאי היו סנהדרין צימי חכמי המשנה גם כן היו צימי
חכמי התלמוד, אלא שלכלם לא היה להם דין בית דין הגדול ולא
דין סנהדרין, הרי מצואר בפירוש שהיו נשיא וסנהדרין בזמן אבי
ורבא שלא כדברי זה החכם.

עוד כתב וז"ל, זהו מה שהשיג הרמז"ן אבל דברי הרמז"ס
תמהים וכו', לכן אני אומר לתקן את (הקושי') [הקושי]
הגדול שהרב הולך לשיטתו וכו' ובה יתורו כל הקושיות שעשה
הרמז"ן על הרב ז"ל, עד כאן לשונו. ואני טרם אשא ואחו על

ידי חשבונו היום, שכפי מה שהוא כתב אותה הקביעה לא תועיל כלל כיון שהיא בחוזה לארץ ושלא על ידי בית דין הסמוך בארץ, ומתוך צוה ואמר שמה שהם אומרים שזה היום ר"ח וכו' לא מפני חשבונו אלא מפני שצית דין הגדול שבארץ ישראל כבר קבעו זה היום וכו', כך הוא הלשון האמתי שצית דין הגדול שבארץ ישראל כבר קבעו כפי אשר נמצא בספרים אשר צידנו בנוסח צ' ההעמקות, ואם כן הוא לא יש מקום לקושיה הב' שהקשה הרמב"ן על הרמב"ם כלל, כי יש לומר שבכאן רמז למרפא הקושי בעצמו שכתב הוא ז"ל, והוא שר' הלל הנשיא שתקן חשבון העבור הוא קדש חדשים וכו', אלא שלא פירש הרמב"ם בפירושו מי היה ואמר סתם בית דין הגדול שבארץ ישראל, גם מלת 'כבר' רומז לזמן הקדום, ומי שיהיה לו הלשון הזה בספרי הרמב"ם ודאי שאין לו כח להקשות עליו אותה הקושיה שהקשה הרמב"ן.

ובן בספרו של הרמב"ן כפי מה שהוא העתיק לשונו של הרמב"ם לא היה כתוב בית דין הגדול אלא בית דין לזד, גם לא היה כתוב מלת כבר, שכן העתיק אלא מפני שצית דין שבארץ ישראל קבעו זה היום וכו', ולפי זה הלשון כונתו של הרמב"ם היא על קביעת הבית דין שבכל שנה ושנה וע"פ זה ודאי תפול קושיתו של הרמב"ן עליו, אלא כבר כתבתי שזנוסח הספרים שצידינו מב' ההעמקות כתוב צ"ד הגדול גם כתוב מיבת כבר ואין קושיה כלל.

האמת שאם הלשון כאשר הוא כתוב בספרו של הרמב"ן וירמוח לקביעת הבית דין שבכל שנה ושנה, היה מתישב וזא כפשוטו מה שכתב למטה הרב ואני אוסיף לך ביאור אלו הנחנו על דרך משל שצני ארץ ישראל וכו' ולא יהיה שמה בית דין ולא יהיה בחוזה לארץ בית דין שנסמך בארץ דע שחשבונו זה אז לא יועילנו וכו', דלפי מה שכתבתי מה בכך והלא אפילו שיחסרו כל אלו התנאים חשבונו מועיל כפי מה שכתב הוא למעלה מפני שצית דין הגדול שבארץ כבר קבעוהו ורואה לומר בזמן הקדום, אמנם אם הלשון למעלה הוא שצית דין שבארץ ישראל קבעו וכו' וירמוח לקביעת הבית דין שבכל שנה ושנה, מה שכתב למטה הם דבריו עצמם שכתב למעלה בתוספת ביאור, ואולי שזהו ההכרח שהכריח להרמב"ן לומר שהלשון הוא כאשר היה כתוב בספרו ושפירושו הוא כפי מה שהוא כתב.

ועם כל זה נראה לעניות דעתי שיוכל הדוחה לפרש לשונו ז"ל שכתב למטה באופן שלא יסתור מה שכתב למעלה, והוא שמש"כ אותם התנאים ושאל ימצאו שחשבונו לא יועיל, לא לענין מעשה בזמנו אמר כן, שאפילו שימצאו מועיל חשבונו ומהטעם שכתב למעלה, אלא בערך שאמר למעלה שחשבונו בחוזה לארץ מועיל מטעם שכבר קבעו אותו היום בית דין הגדול והיה נראה מזה שדוקא מזה הטעם הוא מועיל אלא בשום אופן אחר לא יועיל והרי זה סותר מה שכתב למעלה שצעת הנוכח וכו' איפשר לבית דין הסמוך בארץ ישראל לעבר שנים ולקבוע חדשים בחוזה לארץ כמו שעשה ר' עקיבא, להשיב לזה הוסיף ביאור ואמר שודאי אם היה בארץ או בחוזה לארץ בית דין שנסמך בארץ שתועיל הקביעה בחוזה לארץ אלא אם חסרים הב' תנאים הללו לא תועיל

קדוש הירח ואמר להם שהדבר מסור להם ולעומדים במקומם שהם סנהדרי גדולה לדעתו. לתנאי הב' יש לנו ראיה מהפסוק כי מניין תנא תורה, גם מפסוק לשכנו תדרשו, וכמו שכתב בחצורו הגדול פ"ד מה' קדוש החדש (ה"ב), והוא בגמ' בסנהדרין פ"ק (יא:), ועוד למדו שם מזה הפסוק דלכתחילה דוקא ביהודה ולא בגליל אלא אם עברוה בגליל מעוברת. ולא האריך הרב להביא ראיה לזה התנאי הב' כי נראה לו שאינו צריך שכיון שא"ל לעשות אלא ע"י סנהדרי גדולה על הסתם הוא שהם בארץ ולא בח"ל. גם כפי השכל הדין עמו, כי לא יתחייב תמיד שציוס שיראה הירח בירושלם ובסביבותיה בתוך מהלך יום א' יראה בח"ל ובפרט אם הוא מקום רחוק ואם כן ודאי קדוש הירח על פי הראיה לא תהיה כי אם בארץ לעולם, גם כל הדברים שמעבירים השנה מפניהם כפי אותו הסדר וכפי מה שכתבם הרמב"ם בפ"ד מהלכותיו כלם תלויים במקדש ובא"י וזאת מפני התקופה, אם הראשונה שהיא מפני האביב ופירות האילן שלא נמחו ודאי צריך שתהיה בא"י כי אין מציאין אביב מח"ל אלא מא"י כמבואר במס' מנחות פרק ר' ישמעאל (פג:) וכתבו הרב צה' תמידין פ"ו (ה"ה) ויש ראיה מהפסוק והצאתם את עומר ראשית קצירכם, גם הדברים האחרים שמעבירין בשבילן ששם הוא בגמ' מפני הנוכח כפי אשר הם בסנהדרין]] פ"א (א:). וכתבם הרמב"ם שם במקום הנזכר (הל' קדוה"ח פ"ד ה"ה), הדבר מבואר שכלם הם דברים שיש להם נוכח מפני בית המקדש ואין להם שום ענין כלל בח"ל. כלל הדבר שקדוש החדש ע"פ הראיה ועבור השנה על פי אותו הסדר צריך לעולם שני תנאים בהכרח, שיהיה על ידי סנהדרין מסנהדרי גדולה ובארץ ישראל.

ובל זה מפורש בדברי הרב מתחלת המזוה עד ודע שזה החשבון וכו', כי שם בא לבאר לנו התנאים הצריכים לחשבון שצידינו היום, ואמר שהתנאי הא' מהצ' תנאים הנזכרים והוא שיהיה בא"י, גם צוה החשבון הוא צריך, אלא לא תמיד כמו בראיית הירח, כי צעת הנוכח ובהעדר החכמים מארץ ישראל אז איפשר לקבוע חדשים ולעבר שנים בחוזה לארץ ובתנאי שיהיה על ידי בית דין הסמוך בארץ ישראל כמו שעשה רבי עקיבא וכו'. ולמדנו מדברי הרב מה שכתבתי למעלה שקביעת חדשים ועבור שנים על ידי הראיה אי אפשר שתעשה בח"ל בשום פנים אפילו צעת הנוכח, וגם שכפי הנראה ממה שכתב הרמב"ן כשהעתיק דברי הרמב"ם שאפילו שהקביעה היא על ידי ראית הירח איפשר לעשותה בחוזה לארץ צעת הנוכח לדעת הרמב"ם, הנראה מלשונו הנזכר שצבא"מ אינו כן, ועם היות שלא כתבתי אני כן בקונטרסי הא' זה נראה לעניות דעתי עתה שהוא האמת.

עוד נמצא מדברי הרב שהתנאי האחר הצריך בקדוש החדש כשהוא על ידי הראיה והוא שיהיה על ידי הסנהדרין, אינו צריך כלל צוה החשבון. והדין עמו, שכשאמר הב"ה לכם, בקדוש החדש על ידי הראיה הוא, כמ"ש החדש הזה לכם. ואם צריך לדעת הרב תמיד בית דין של ג' סמוכים אפילו כשקובעי החדשים ומעבירי השנה ההיא הם בארץ, או לא, לפניו יתבאר בעזרת השם. וביאור כל זה בדברי הרב נמשך עד ויש הנה עקר גדול וכו', כי שם בא לתקן הקושיה הנמשכת בקביעת חדשים ועבור שנים על

כלל אם היינו צריכים ממנה רוצה לומר מהקציעה בכל שנה אצל כזר כתב הוא ז"ל שאין אנו צריכים ממנה בכל שנה שמאז אחר תועיל קציעתו והוא מזד מה שכזר קצעו בית דין הגדול. בזה האופן איפשר לפרש זה הלשון וגם שהפירוש הוא דחוק ראוי לסבול הדוחק להציל להרמז"ם מהקושיא החזקה וגלויה שהקשה עליו הרמז"ן ז"ל.

^[מאמר החכמה]

ובל זה בהקדמת שכונת הרמז"ם בזה הלשון מהציאור שהוסיף, הוא לומר שצריך צ"ד סמוך לעולם לקציעה שעל ידי חשבונו בכל שנה ושנה אפילו שהקובעים ומעבדים יהיו בארץ, וכן הבין הרמז"ן ז"ל, האמנם לפנים אבאר מכת דברי הרמז"ם בחצורו הגדול ומכת דבריו עצמם שכתב בכאן שאין זאת כונתו בזה הלשון ולדעתו כשקובעי החדשים ומעבדי השנה על ידי חשבונו הם בארץ אינם צריכים להיות סמוכים, ודוקא כשהם בחוזה לארץ צריכים להיות סמוכים שנסמכו בארץ, ולא מטעם הסמיכה בעצמה אלא שכנסמכו בארץ הרי הוא כאלו הקציעה היתה בארץ אע"פ שהם בח"ל.

ולבאר כל זה אחקור ראשונה על כונת הרב בחצורו הגדול לראות אם מסכים עם מה שכתב בזה"מ או לא. ואומר שמה שכתב בזה"מ שקדוש החדש על ידי הראיה ועיבור השנים כפי אותו הסדר שצריך ב' תנאים שיהיה בארץ ישראל ועל ידי הסנהדרין, כתבם ג"כ בחצורו הגדול בפירוש. אם התנאי שיהיה בארץ ישראל כתבו בפרק רביעי (מהל' קדוה"ח הי"ב) וזה לשונו, ואין מעבדין את השנה אלא בארץ יהודה שהשכינה בתוכה שנאמר לשכנו תדרשו וכו', ואם עברה בגליל מעוברת. נראה דבחוזה לארץ אפילו עברה דיעבד אינה מעוברת, וכן אמרו בפירוש בירושלמי (סנהדרין פ"א ה"ב). ונראה דה"ה קידוש הירח אין מקדשין אותו לכתחלה אלא ביהודה, ונקט הרב הדין בעבור השנה משום דהכי נקט לה בצריכת בפרק קמא דסנהדרין (יא:), והתם נקיטו לה בעבור השנה להודיענו חדוש, דלא מיבעיא קדוש החדש לצורך להיות ביהודה לכתחלה כיון שנמשך מהקדוש הקרבת הקרבן בבית המקדש שצ"ח וצריך להיות קרוב למקדש, אלא אפילו עבר השנה דלאו ליומיה הוא ואיכא זמן טובא אפ"ה אין מעבדין אלא ביהודה, ואף על גב דאלו הדיין הם ג"כ לאחר חרבן נקט להו התנא כזמן המקדש. גם התנאי האחר שצריך שיהיה קציעות החדש ועבור השנים ע"י הסנהדרין כתבו בריש פ"ה (ה"א), אלא שהוסיף לומר דה"ה בית דין הסמוכים בארץ שנתנו להם הסנהדרין רשות.

ושהחשוב שנידינו היום שצריך להיות בארץ ולא בח"ל כתבו בסוף זה הפרק ה"ה (פ"ה הי"א), גם מה שכתבתי לדעת הרמז"ם בזה"מ שבעת האורך קובעים חדשים ומעבדים שנים אפילו בח"ל כמו שעשה ר' עקיבא כתבו בספ"א (ה"ח). וכפי הנראה לכאורה משם שחזר צו הרב ממה שכתבתי לדעתו בפירוש דבריו בזה"מ שקציעת חדשים ע"י הראיה א"א לעשותה בח"ל אפילו בעת האורך, שהרי דבר קתם וכולל שם בחצורו הגדול, ובפרט שעדיין לא הוכיח הוא זה החשבון שנידינו היום. ולדעתי אינו כן אלא שהם הם דבריו עצמם שכתב בזה"מ.

ולקיים זה יש לי לדייק ב' דיוקים בלשונו, הא' מה שהאריך אין מחשבין וקובעין וכו', גם אמר למטה הרי זה מחשבין וקובעין חדשים וכו', נראה שכונתו על דבר תלוי בחשבון לצד ואין צריך עדים. ואעפ"י שאיפשר לומר שכונתו על חשבון האלכגוניים שכתב למעלה (ה"ח), הוא דחוק ונראה מיותר, שפשיטא שאם היה מדבר על קציעת החדשים בראיה, שצריכים הם לחשוב כשקובעים בח"ל ולא היה צריך להזכירו כלל, אמנם אם כיון לקציעה שתלויה בחשבון האורך להאריך ולהזכיר החשבון. האמת שכשאר הקציעה בח"ל אפילו ע"י החשבון כל שכן כשהקציעה תהיה ע"י ראית הירח, וכל כונתי לומר שמה שהחזיר בעת האורך הוא דוקא ע"י חשבונו היום או אי זה חשבון אחר אם היה מקובל בידים.

עוד יש דיוק אחר בלשון הרב לקיים מה שכתבתי, והוא שכתבתי הציא פסוק א' לראיה והוא כי מציון תצא תורה, ובפ"ד הציא פסוק לשכנו תדרשו לראיה שאין מעבדין אלא ביהודה, ומה היה צריך לב' פסוקים. האמת שאיפשר להשיב עליו שהוא ז"ל דרך דרך הגמ', שצוק ברכות (סג:) באתו מעשה כשירד חנינא לגולה היה מעבר שנים וקובע חדשים בח"ל וכו' הציאו ראיה לשלל הי"ל לעשות כן בח"ל מפסוק כי מציון תצא תורה, ומשם מאותו מעשה למד הרמז"ם כל מה שכתב בכאן כמבואר ולכן הציא הוא לראיה הפסוק שהציאו שם בגמ', ולשאין מעבדין שנים בח"ל הציאו ראיה בגמ' סנהדרין פרק קמא מפסוק לשכנו תדרשו, וכן הרב כשכתב אותו הדין הציא הראיה בעצמו שהציאו בגמרא, הרי שאין קושיא על הרב. ועם כל זה בגמרא עצמה קשה מה הוצרכו לשני פסוקים ולמה במקום אחד הציאו האחד ובמקום האחר הציאו האחר, וגם בתוספות שם בסנהדרין (סוד"ה א"ן) הוקשה להם זה ולא תירצו צו דבר. ובמה שכתבתי ששם לא דבר הרב בקציעה שהיא על פי הראיה אלא בקציעה שהיא ע"פ החשבון לצד, יתורץ זה ויתישב בגמ', דחנינא בן אחי ר' יהושע כשירד לגולה לא היה מעבר שנים וקובע חדשים כי אם ע"י חשבון, כי בח"ל לא היה יכול לעשות בשום פנים ע"י ראית הירח, לכן הציאו לראיה פסוק כי מציון תצא תורה, לומר שאפילו בדבר שאין צריך לחכמה וחקירת ודרישת העדים דחושבנא צעלמא הוא אפ"ה כיון שהוא תורה צריך שתצא מציון, אמנם שם בסנהדרין שמדבר בעבור השנים וקובע חדשים ע"י הראיה הציא ראיה מפסוק לשכנו תדרשו, כי לפי האמת רוצ אותם תנאי העבור שם וקציעת החדשים ע"י הראיה הם תלויים בעניינים ודברים נוגעים למקדש. הרי שגם בזה הסכים הרב ז"ל עם מה שכתב בזה"מ.

האמנם נשאר דבר א' שכתב הרב צ"ד שאינו מסכים צו כפי הנראה עם מה שכתב בזה"מ, והוא ששם תירץ לקושיא שהקשה דמה יועיל חשבון בני ח"ל היום ואמר שהוא מועיל מטעם שצית דין הגדול שצ"י כזר קצעו אותו היום וכו', וכפי מה שכתבתי בפירוש זה הלשון רומז לקוף זמן בית דין הגדול, וצ"ד בספ"ה (ה"א) לא כתב כן. ואפילו לפי נסתת ספרו של הרמז"ן שאינו כתוב הגדול אלא שצית דין שצ"י קצעו אותו וירמוז לקציעה שכל שנה ושנה, נראה ג"כ שאינו מסכים עם מה שכתב בס' הי"ד, שהרי נראה שגם כשהקציעה בא"י היא

ע"י חשבונו היום נריכה עכ"פ בית דין סמוך צאריך, הן כשתהיה הקציעה צאריך הן כשתהיה בח"ל, ושם ככל אותו הלשון שצפ"ה לא הזכיר בקציעה ע"י חשבונו היום כשהיא צא"י שצריך בית דין סמוך כלל. אשר לפי זה היה נראה לומר שחזר צו הרב צוה צ"ד ממנה שכתב בצה"מ, ואין זה ממנה שיקשה כי יש ויש דברים אחרים שחזר בהם הרב ממנה שכתב באותו הספר ותקנס בספר הי"ד, העיר על קצתם הרמב"ן ז"ל בספר הנז' בסוף ויכוחו עם הרב בעקרים יעויינו משם, וגם ככאן נוכח לומר שחזר צו.

אבל אין דעתי נוחה בכך שא"כ היינו צריכים לבקש טעם לדבריו הראשונים והאחרונים ולידע מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר, מלכד הדוחק שיש בפירוש דבריו שכתב בציאור שהוסיף, לשלל יחלקו על מ"ש למעלה מפני שצ"ח דין הגדול שצא"י כבר קבעו וכו' כפי הפירוש שפירשתי אני שרומז לצ"ח דין הגדול הקדום כדי להצילו מקושי הרמב"ן עליו, והוצרכתי לומר שדבריו באותו הציאור לא לענין מעשה כתבו אלא לתוך קושי וכו' ככתוב למעלה, והוא דוחק.

ולכן נלע"ד לומר דאין חלוק בין מה שכתב צ"ד למה שכתב בראשונה בצה"מ וכפי כונת דבריו בשתי המקומות הקציעה כשהיא על ידי חשבונו היום אינה צריכה בית דין סמוך כשהיא צאריך, ומשם תמשך תשובה יפה לקושי הנזכרת שהקשה הרמב"ן על הרמב"ם ואיני צריך לומר מה שכתבתי למעלה שרמוז הרמב"ם למרפא הקושי בעצמו שכתב הרמב"ן. ולכאן זה בשלמות ראיתי להעיר בלשון הרמב"ם שכתב בצה"מ ג' או ד' דיוקים, הדיוק הא' הוא החלוק שמצאנו בלשון הרב צענין חירוק הקושיא, דקשה לו דמה יועיל חשבונו היום ותירץ בתחלת הלשון דהטעם הוא מפני שצ"ח דין הגדול שצא"י כבר קבעו זה היום וכו' והיא הנוסחא האמתית כאשר כתבתי, נראה שהדבר תלוי בצ"ח דין הגדול, אחר כך בסוף הלשון כתב ו"ל, ואנחנו אמנם נחשוב היום בעבור שנדע היום שקבעו בני א"י כו', הרי שלא הזכיר ככאן לא בית דין הגדול ולא בית דין אחר, ולמטה כתב ולא יהא שמה בית דין וכו', ר"ל צא"י, נראה שהדבר תלוי בשיהיה בית דין סמוך צא"י או בח"ל לפחות.

עוד יש לדייק ולידע מהו הסוד שיש בדברי הרב הראשונים שכתב עליהן והבן זה מאד, נסמך ההעתקה אחת אינו כתוב 'מאד' ועכ"ז קשה וצריך לדעת למה כיון הרב צמ"ש והבן זה, כי לפי הנראה דבריו פשוטים ומוצגים ונער קטן נוהג צם, ולא די זה אלא שהוסיף עליהם ציאור ולא ידענו מה הוצרך לכך. עוד יש לדייק שאם פירוש הלשון הוא כפי מה שכתב הרמב"ן ושהדבר תלוי בשיהיה בית דין סמוך צאריך או בח"ל אזל אס לא יהיה בית דין סמוך בשום מקום לא יועיל חשבונו שום דבר, א"כ מה לו לרב להזכיר אלו הנחנו שצ"ח א"י יעדרו חלילה לאל וכו', והלא אפילו שלא יעדרו ויהיו שם ישראל לאלפים ולרצבות אינו מועיל חשבונו כלל אס לא בהמצא צ"ד סמוך צאריך שיהיו צאריך או בח"ל, כי הוא העיקר שהכל תלוי בו, וכן הרמב"ן תפס זה במושג ע"פ סגרת הרמב"ם ואמר ואין חלוק והפרש בדבר בין שנמחה משם אותות האומה וכו' ובין צה"ח שם אנשים רבים מעמנו אחר שאין שם בית דין לקדש ולעבד וכו', והדבר קשה

מאד שאם כן למה הזכירו הרב ואין מדרכו להרבות דברים לבטלה. עוד יש לדייק שאם הדבר תלוי בהמצא בית דין צאריך או בח"ל צאריך ואס לא ימצא בית דין לא יועיל חשבונו אס כן למה נתן הרב טעם לשאינו מועיל מפני שאין לנו רשות לחשוב בח"ל צאריך והציאור ראה מהפסוק כי מציון תצא תורה, והלא כיון שאין בית דין נמצא אפילו היה החשבון צאריך ישראל לא היה מועיל. עוד נראה לי לדייק כי למה לא כתב הרב שם באותו הספר מה שכתב בספר הי"ד דהל"מ היא שזומן שיש סנהדרין קובעים על פי הראיה וזומן שאין שם סנהדרין קובעים על זה החשבון.

והנני בא לישב כל זה ואומר כי בקציעת החדשים ועבור השנים על ידי החשבון שצידינו היום או אי זה חשבון אחר יש צ"ח דברים, האחד המצאת החכמה ההיא וחדוש כלליה ועיקריה וסדורם, הצ"ח ההשתמשות אחר כך באותם השרשים והכללים והקציעה בכל שנה ושנה על ידם ולומר שהשנה הזאת היא פשוטה או מעוברת ויום פלוני ממנה הוא ר"ח פלוני ויום פלוני מועד פלוני, והנה שום א' מאלו הצ"ח דברים אין אנו יכולים לעשות בח"ל, אס הדבר הא' שהוא המצאת החכמה וחדוש כל אותם הכללים הוא מצוואר, ואפילו צא"י אין כח לעשותו ולחדשו אס לא יהיה מקובל בידם הל"מ או ע"י בית דין הגדול, גם הדבר הצ"ח אף על גב דהוא חושבנא בעלמא ואין צו חכמה וזוהי הטעם יכולים לעשותו צאריך אפילו אותם שאינן סמוכים, מכל מקום בח"ל אין יכולים לעשותו מטעמא דקרא כי מציון תצא תורה, והרי אנו קובעים חדשים ומעברים שנים בח"ל וקשה א"כ דמה יועיל חשבונו וקציעתנו, לזה בא הרב ותיקן שלא מפני חשבונו וכו' אצל מפני שצ"ח דין הגדול שצא"י כבר קבעו וכו', וכונתו ז"ל היא לתוך הקושיא מצ"ח הנדדן שזכרנו, אמר בית דין הגדול לרמוז לחדוש החכמה והמצאת החשבון שהיה ע"י בית דין הגדול, ואמר קבעו זה היום מועד אף על פי שכפי האמת הם לא קבעו אותו אלא שחדשו לנו דרכים לקבוע אותו לרמוז לחירוק הקושיא מהצד הצ", והוא שאפילו שהם לא קבעו אותו בפועל הרי הוא כאלו קבעו אותו כיון שע"י שחדשו הם החכמה ההיא יכולים בני א"י אף על פי שלא יהיו סמוכים לקבוע חדשים ומועדות בכל שנה ושנה, ולצ"ח אלו הקציעות רמוז הרב ככאן לומר שעליהם אנו נשענים בחשבונו וזוהי הצד יועיל לנו.

ולפי שזאת הקציעה שכל שנה ושנה של בני א"י שעליה נשענים ונסמכים בני ח"ל אינה צפירוש בדברי הרב שכתב, הגם שהיא ברמוז כמו שכתבתי, חזר לכתבו צפירוש אחר כך ואמר ואנחנו אמנם נחשוב היום בעבור שנדע היום שקבעו בני א"י ולא כתב ככאן צ"ד הגדול ולא צ"ד כי לפי האמת אין צריך שום בית דין ובני א"י יכולים לקבוע חדשים ומועדות בכל שנה ע"י זה החשבון הגם שלא יהיו סמוכים, דמאי דתנן (סנהדרין ב.) עבור החדש ועבור השנה בג' ור"ל סמוכים גם צ"ד (קבא.) אמר מועדי י"י צריכין מומחים וכו' זהו דוקא בקדוש החדש ע"פ הראיה אצל ע"פ החשבון אינו צריך מומחים כלל, וגם שסובר הרב שקדוש החדש ע"פ הראיה צריך סנהדרין, הקציעה שהיא ע"פ החשבון אינו צריך אפילו מומחים דחושבנא בעלמא הוא, אמנם בעקר החשבון עצמו ר"ל המצאתו וחדושו צריך מומחים,

ועתה לפי זה לא נשאר מקום כלל לקושית הרמב"ן שגם שלא יש בית דין סמוך לא בארץ ולא בח"ל מכל מקום ברחמי שמים לא נעדרו בני א"י ממנה למן היום אשר נתבטלו הסנהדרין מהארץ ולא יעדרו לעולם בע"ה ועל קביעתם בכל שנה שהם קובעים סומכים בני ח"ל ותכלית חשבונום הוא לדעת היום שקבעו זו בני א"י. הנה הארבעה דבר, ולפי האמת הכל צריך כפי גבורת גדולת האלים האדירים הרבנים בעלי המלחמה הרמב"ם והרמב"ן ז"ל, ות"ל שזכנו להסכים דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בד' חבוריו אלו עם אלו, ובהסכמתם נזיל מהקושיא הנז'. ואני ידעתי שיצאתי מאד מאד ממחיתני והנני מחודה חטאתי במה שעלה על דעת יחוש כמוני לדבר נגד כ"ת הרב הגדול הרמב"ן ז"ל, האמנם על קדושת תורתו נסמכתי, ועל טהרת מדותיו נשענתי, ובדרכיו שהם להעמיד ולקיים דברי הראשונים הלכתי, ולכן השתדלתי לקיים דברי הרמב"ם ז"ל לשלל תפול עליהם הקושיא הנז' שאפי' הדיוט א' לא היה ראוי להכשל בה כ"ש וק"ו איש אשר כמוהו.

ג תשובת הקושיא הנז' הוא דבר קל, שלפי האמת לא יש קושיא כלל כנגד הרמב"ם מאותן השתי הקדמות שכתב הרמב"ן אם נקח אותם כפי מה שהם שם בגמ', ומה שהקשה מהן הרמב"ן על הרמב"ם ז"ל הוא בתוספות פירוש שהוסיף הוא לדעתו בא' מהם, והרמב"ם וגם אחרים לא יודו לו זו. והוא בזה האופן, שעל אותה הברייתא שהביא הרמב"ן ז"ל במקום הזה מ' שנה עד שלא חרב הבית גלגלה סנהדרין גדולה וישבה לה בחנות והיא שניה בשבת פ"ק (טו.) ובע"ז פ' קמא (ח.) פירשו בגמ' למאי הלכתא, לומר שלא דנו דיני נפשות, מ"ט כיון דחזו דנפיש רוצחים ולא יכלו למידן אמרו מוטב נגלה ממקום למקום כי היכי דלא לחייב, דכתיב ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא מלמד שהמקום גורם, עד כאן, ובכאן לא הזכירו גלות הסנהדרין אלא לענין ציטול דיני נפשות, אבל לשאר הדברים שאינם דיני נפשות וגם אינם דברים שאינם נמצאים בכל זמן כמו עמידת המלך והדומים אלא שהם נמצאים בכל זמן ואפילו אחר החרבן כמו קדוש החדש הרי הם הסנהדרין כאלו הם במקומם, ואם כן אין קושיא מכאן על הרמב"ם, והרמב"ן כשהקשה עליו מכאן הוא לפי שסובר שכמו שנתבטלו הסנהדרין לענין דיני נפשות ה"נ נתבטלו לכל הדינים התלויים בבית דין הגדול, וכן כתב בפירוש חז"ל, ומאותה שעה בטלו כל הדינים התלויים בבית הגדול, ואין לו הכרח בזה שאפילו לצטול דיני נפשות אין כח כמעט בראיה שהציאו מפסוק ועשית על פי הדבר וכו' מן המקום ההוא כיון שלא נאמר אלא בזמן ממנו, כל שכן שלא נוכל ללמוד מהפסוק ההוא לשאר כל הדינים התלויים בבית הגדול.

ג מהתוס' נראה שיש להם זאת הסברה, ר"ל שדוקא נלמוד מהפסוק ההוא דיני נפשות לא שאר הדינים, כפי מה שכתבו הם בע"ז פ"ק (שם סוד"ה מלמד) חז"ל, וא"ת מנא לן קפידה במקום לשאר חייבי מיתות שלא בזמן ממנו, דקרא לא כתיב אלא בזמן ממנו, וי"ל דדרשינן כל זמן שסנהדרין גדולה במקומן בדין אלא מוזכר אז שופטים חתן לך בכל שערך לשפוט דיני נפשות, נסתלקו הם בטלו כל דיני נפשות, עד כאן, הרי שכל כחם ז"ל לא היה אלא לצאר איך יש ראיה מאותו הפסוק לצטול

ולא לב"ד מומחים אלא לב"ד הגדול כאשר כתב הרב בכאן, ובי"ד נראה לו שאפילו בית דין הגדול לא היה להם כח לחדש ולהמציא אותו החשבון וכתב שהוא הל"מ.

1234567 n"ח

מב מקום צין שיהיה מחדש ע"י בית דין הגדול צין שיהיה הלכה למשה מסיני בני א"י יכולין לקבוע מועדות על פי אותו החשבון בכל שנה הגם שלא יהיו סמוכים, אדרבה צריך לבקש טעם למה שכתב הרב שצריך קביעה בכל שנה שאחרי שכבר יוסד החשבון ההוא על ידי בית דין הגדול או מהלכה למשה מסיני הרי הוא כאלו נקבעו החדשים והמועדות לכל שנה ומה צריך קביעה אחרת, וזו היא סברת הרמב"ן במרפא הקושי שכתב. ואולי שטעם הרב הוא מפני אותם הקושיות שהקשה הרמב"ן על עצמו, כמ"ש ועל השואל להקשות מזה שאמרו אין מעבירין את השנה וכו', ובסוף כתב ואני סבור שאין קדוש החדש מעכב בחדשים וכו', ועוד הביא ה"ה דמועדי ה' צריכים (קודש) [קדוש] וכו', מכל הלין משמע ליה להרמב"ם שמלכד המצאת חכמת חשבון העבור וחדושה שעל ידה הוקבעו החדשים והמועדות ככתב עד יבא זמן שתחזור הסמיכה והסנהדרין למקומן, עוד צריך גם כן הקביעה בפועל בכל שנה ושנה ע"י בני א"י.

אוצר החכמה

ולפי שלא נזכרו בפירוש אלו ה' מיני קביעה בלשון הרב אלא ברמז הוצרך לומר והבן זה מאד. גם הוצרך להוסיף ביאור על דבריו ואמר שגם שקביעת המועדות והחדשים כבר היא ככתב לעולם ע"י בית דין הגדול מ"מ עוד צריכה להיות בפועל הקביעה ההיא בא"י ואם אין לא יועיל החשבון בח"ל כלל, ושם ג' תנאים לשלל יועיל החשבון בח"ל, הא' שני א"י יעדרו וכו' ותלילה לאל, עוד תנאי שני שלא ימצא בית דין סמוך בארץ והכונה היא זאת שגם כשלא ישארו בארץ תלילה לאל כי אם צ' ג' גרגרים הרי הוא כאלו נעדרו מהכל, וכן כפי הנראה כל זמן שיהיו פחות מעשרה שהם צריכים לכל דבר שצקדושה, וגם ע"ד סמך נוכל ללמוד זה ממ"ש בפסחים צפ' תמיד נשחט (סד:) הפסח נשחט צג' כחות שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל קהל ועדה וישראל וכל כת הם עשרה, הרי שישראל נאמר על עשרה וא"כ כל זמן שיהיו פחות מעשרה בא"י תלילה לאל הרי הוא כאלו נמחה אותם האומה ונעדרו מהכל ואין קביעה בארץ, וזלתי אם צנשארים בארץ יש בית דין סמוך אף על פי שלא יהיו כי אם הבית דין לצד הרי יש קביעה בארץ, ואף על פי שלענין האסמכתא שכתבתי משחיטת הפסח אין חלוק צין סמוכים לשאינן סמוכים ואפילו שיהיו גדולי ישראל צריך לחשבון עשרה מקרא דקאמר ישראל, מ"מ לענין הקביעה כל זמן שימצאו בארץ שלשה סמוכים הרי הוא כאלו לא נעדרו ישראל ממנה וקביעתם היא קביעה. עוד תנאי ג' והוא שאפילו יעדרו בני א"י תלילה לאל ולא יהיה בית דין בארץ, אם יהיה צחוצח לארץ בית דין שנסמך בארץ גם אז יועיל חשבון בני ח"ל, ולא מטעם שצריך הסמיכה במה שהיא סמיכה אלא מטעם שציון שנסמכו בארץ הרי הוא כאלו הקביעה ע"י חשבונום היתה בארץ ונתקיים הפסוק כי מציון תצא תורה, שציון שסמיכתם של אלו הבית דין היתה ציון רואה לומר בא"י הרי הוא כאלו תורת קביעת המועדות על ידם יצאה מציון.

כל דיני נפשות, והצו דלא לוסף עלה לצטול שאר כל הדינים. זהו הנלע"ד בכל זה.

ורברי החכם שכתב גם כזה הם כשאר כל דבריו ופירושו שכתב באגרת, שחדוש כזה שהוא אומר שסדרת הרמב"ם בנויה עליו ה"ל להרמב"ם לכתבו בפירוש והלואי שהיינו שומעים אליו, ונפרט שכפי האמת במקום שכתב הדין עצמו הניחו בספק קצת במ"ש והדבר נריך הכרע כמבואר למעלה. ועוד דבר קשה שיסמינו החכמים על עצמם שיהיו סמוכים. ועוד חנינה בזמן דאיכא חכמים ראויים לסמיכה בזמן דליכא חכמים ראויים לסמיכה מאי איכא למימר, שאפילו הנסמך לדבר פרטי נריך שיהיה חכם בכל התורה כלה כנודע. ועוד מה תקן לקושיא שהקשה על מה שכתב הרב שהוא הצטיה שלא ימחה אותות האומה מהכל ומה ראה הציא לדבריו מאותו הלשון, והלא הסכמת כל המון ישראל בענין הסמיכה אינה מועילה כלל ולחכמים בלבד היא מקורה.

עוד חקר החכם לדעת הדין בענין אם יכולין בית דין להלקות מלקות דאוריתא למי שעבר בלא עדים והתראה עבירה שיש בה כרת או מלקות ובה מעצמו דרך תשובה לבקש מצית דין שילקו אותו האם ראשית הם צדק, והעלה ואמר שיכולין בית דין ורשאיין צדק וגם הוא נפטר מידי כרתו צדק ומטעם ק"ו דאלת"ה לקתה מדת הדין. וגם שראה שמה שכתב הרמב"ם הוא כנגדו, דמה אותו בפירושו דבריו. ועוד הוסיף ללמוד מדברי הגאונים שאפילו מי שילקה מעצמו ע"י ב"ד שאינם סמוכים נפטר מידי כרתו. בדבר הזה אומר שהוא תופס הדברים שהם כנגדו בקלות וחושב לדחות אותם בהצל פיו, ואני כבר הארכתי בקונדרכי הא' בזה וכתבתי שיש ג' דדים שכל א' מהם הוא טעם יפה לשנאמר שאין הדבר כמו שכתב ואין צורך לכפול הדברים. ומסוף דבריו נפשוט מיהא חדא כנגד רבני לפת בסמיכה שרצו לחדש באמרים שתכליתם וכוונתם בה היתה לזכות למי שירצה להיות בעל תשובה כאשר בא בכתבם ומרגל צפי שלוחם החכם בה"ר שלמה חזן יצ"ו, הרי שלדעת הגאונים לא היו צריכים לחדש הסמיכה בשביל כך, ששואה היא המלקות לדבר ההוא בפני ב"ד שאינם סמוכים כמו בפני הסמוכים.

עוד כתב החכם ח"ל, ואל תתמה דה"נ אמרינן דאין דנין דיני קנסות אלא בג' סמוכים ואפ"ה מי שחייב קנס (ובא) [והציא] מעצמו דמי הויקו ודאי שמקבלים מידו, עד כאן לשונו. ואני אומר דאף על גב דנודה דאין תמה על עיקר הדין שכתב, עליו ודאי יש תמה גדול מהרריה שהציא, וכי לא ראה שיש חלוק גדול בנושאים, והוא שזה של הממון הוא בעצמו עושה אותו ומי יעכב צידו שלא יזיק הוא בממונו כפי רצונו אם לא יש נדנוד עבירה צדק, גם שכנגדו אם לוקח אותו הוא מפני שידע שהדבר אמת, אבל לבית דין אין ענין כלל בדבר ההוא ואינו נעשה על ידם. ומסכרת יש אומרים שאפילו לא תפס מנדין ליה אין ראייה כלל למלקות, דטעמא דהתם הוא להשקיט נעקת בעל הריב ומש"ה מנדים ליה, מה שאין כן במלקות דליכא דלקביל עליה, גם הפיוס אינו נעשה על ידי בית דין אלא על ידי בעל הדבר.

אמנם במלקות הכל נעשה על ידי בית דין, וגם שהוא צדקו הלוקה והוא בא לחלות פני הבית דין על כך מכל מקום על ידי בית דין הוא נעשה ואין צידם להלקותו מלקות כשל תורה כשאינם סמוכים ומהטעם שכתבתי בקונדרכי הא', או אפילו שיהיה כח צידם להלקותו כשל תורה לא יועיל לו לכפרתו כמו על ידי סמוכים ומהטעמים שכתבתי שם גם כן.

עוד כתב וספר כבוד גדולתו שכל חכמי א"י הסמינו בסמיכתו ולא נשארו כי אם שנים וכתב עליהם שהם בטלים במיעוטם בחכמה ובמנין מפני שנשתבשו וכו'. אלו הב' שהוא אומר הם מחכמי ירושלם תוב"צ ת"ל, ומה שנראה צעניו לומר עליהם שהם בטלים בחכמה, לא כפי מה שיאמר הוא אלא כפי מה שיאמרו חכמי הדור, ודורש אני עליו ועליו מדרשם ז"ל³ שדרשו על פסוק ברוך תהיה מכל העמים שאין פירוש אותה המ"ם מ"ם היתרון אלא מ"ם הסמיכות, ור"ל שהברכה האמיתית לאדם היא כשידו בה האחרים ויבורך מפיהם לא מפני עצמו, ועל זה אמרו⁴ לאו כמה דהיא אמרה אלא כמאי דאמרי מגירהא, נור את אמרת אני כלילת יופי (יחזקאל כו,ג) אבל אחרים לא היו אומרים, אבל ירושלם יפה נוף משוש כל הארץ (תהלים מח,ג) שכל הארץ מודים ביופיה ומשושה. ובהשם בטחנו היא תפרוש סוכת שלומה עלינו, וזויה והדרה ואורה תאיר עיני כל רואי דברינו, ובמשושה ישישו וישמחו, וכל חכמי הדור יעידון יגידון כי הם פקודי יי' ישרים משמחי לב. ועל השבש הא' שיתם אליו כבר הארכתי למעלה מה שיש בו די וציאתי כי הוא הוא המשוש. ומה שכתב עוד וגם נשתבשו בדבר אחר והוא שאולי וכו', אומר כי להטיל מום הוא מיחס אלי דברים שלא כתבתי וקונדרכי הא' יעיד צדק, ואני נריך לכפול הדברים כי כבר פירשתי יפה שם, גם למעלה נחצארו פעם אחרת.

עוד כתב החכם ח"ל, ות"ל שכבר סלקנו כל הספקות שהיו בענין הזה וכו'. גם אני אומר ת"ל והודאות לשמו הגדול שבהיותי יושב בכבוד ומעלה ככל א' מצני גילי בתוך האהלי אהל התורה בעיר הגדולה לאלי"ם הלא הוא עיר שאלומיקי יע"א נתן בלבי לנאת משם ע"מ לזא פה ירושלם תוב"צ, וברחמי הרבים זכני לעלות אליה ולהסתופף בחצרותיה עם ציתי היום כמו י"ד שנה, ועוד הפליא חסדו לי ברחמי וזכני לזכות בה לרבים צד' דברים גדולי הערך מאד מלבד שאר דברים אחרים פרטיים שאינם בערכם, והם, הא' בזמן בשורות השוטים דוברי שקרים תפח רוחם, כי לולא שנמצאתי אז בעיר הקדושה הזאת תוב"צ ובמתק שפתים הייתי מישב דעתם ומדבר על לבם כבר היתה חרבה אז מכל היהודים היושבים בה עד בלי השאיר אפילו מנין כמפורסם לכל היושבים בה, הדבר הב' שזכני בו השם ברחמי שהוא יותר גדול הערך צעני ובו אני מנוחם ממה שהוצאתי כל אשר לי עד היום ת"ל הוא שאני הייתי סבה בארץ הקדושה שלא יא לפועל מעשה הסמיכה שרצו לחדש רבני לפת תוב"צ כיון שכפי הדין וההלכה אין צדינו כח עליה לחדשה וגם קצת מהזקנים שבהם חזרו בהם, ועל זה מהודא ומשנת אנא קדם אלהי ישחבת שמו

לעד, הוא למען רחמיו יזכני להמלא בזמן הסמיכה האמתית העמידה להעשות ע"י אליהו הנביא וכן דוד משיח לדקנו אמן.

עוד כתב שאחרי סמיכתו בקרוב הוצרך לזאת ח"ל ובהיותו ירא שכל מה שטרת צמעה סמיכה יהיה לריק שסמך קודם זאת[ו] ד' זקנים צחקו מוצח מהחזרים הנמלאים וכו'. ודאי שכל מה שטרת היה לריק כמבואר בראיות בקונטרסי אלו ראשון ושני, נוסף עליו זה המעשה הראשון שעשה כי צו נתן מקום לרבים לדבר ולמדינה שתלעז עליו בראותם מעשהו ויאמרו

דלישנא דכתב מהחזרים דוקא, שגם שאותם שסמך יהיו חכמים, כבר היו צעיר חכמים גדולים מקצת אותם שסמך וזקנים צחקו מהם והיה לו לזרור היותר חכמים וזקנים, ואם באולי לא נשאר מצדו והסבה היתה שהזקנים לא רצו לקבל עליהם ואותם שסמך שמעו לקולו ונתרצו וקבלו עליהם הסמיכה, תמה אני עליהם איך לא יראו לנפשו ובודאי עמידים הם ליתן את הדין אם יעשו מעשה לדון צדין סמוכים ע"פ אותה הסמיכה. ומי שהוא סומך לכל הנופלים יסמכנו, ומאשפות ירימנו, ומאור תורתו יאיר עינינו, וסוכת דוד הנופלת יקום צמורה צמינו צנין בית קדשנו אמן.

סימן קמז – קונטרס הסמיכה ד

קונטרס מהר"י בירב השני ובו השגות על קונטרס רבנו הראשון ^{ואוצר החכמה}

טורם קונטרס החכם השני שכתב נגד קונטרסי הראשון ועקר דבריו למרף אותי ולבזומי וזהו הרמיז פה האריך לשון.

עם היות שכבר הגיע לידי מגלה עפה ששלח החכם כה"ר משה די קאשטרו והשכתי עליה מה שהיה ראוי לי להשיב, וגם הוכחתי בראותה תשובה מפני שהפליג לדבר ולזאת ממחלתי, ועתה מחדש הגיעה אחרת יותר ארוכה צממות, ודא ודא חדא היא וכוונה אחת לשתייה, והיא שכיוונו להרוס מה שכל חכמי ישראל מיום שמת ר' הלל נכדו של ר' יהודה הנשיא ע"ה היו מצטערים עליה שמא צעונותינו נחצטלה הסמיכה, וראינו בתלמודינו הקדוש שר' יהודה בן צבא מסר נפשו עליה וסמך ה' זקנים כמוזכר פ"ק דסנהדרין (יג). ויותר יש לתמוה על צל זאת המגלה השנית ששלח החכם כה"ר לוי, עם שאנו רואים היות מרגלא בקולמוסו וחותם גאון הצעיר איש ירושלים גאון בשדרון מתנים כי ראה חרבות בית מקדשה סביב, הורה צחתימתו זאת שני דברים, היותו לעיר ירושלים תוצ"צ שר ואדון, וכמו שהאשה אין לה מציאות כי אם מצד צעלה כך ירושלים אין לה מציאות זולתה, וכמו שפירשו המפרשים באנטיגנוס איש סובו צמס' אבות (פ"א מ"ג) א'. ב' הורה היותו מצטער הרבה על חרבן בית המקדש כאלו עתה מחדש נחרבה, שמעיד צחתימתו שהוא גאון בשדרון מתנים, ואלו הוה צהיה עובדא המוזכרת צפ' אף על פי (כתובות סב). הוה מצי גוי לסגוי צהדיה. והתמה עליו הוא שלדעת הרמב"ם אי איפשר שיצנה בית המקדש עד שתעשה הסמיכה, שכן כתב בפירוש המשנה (סנהדרין פ"א מ"ג) שכן ייעד הצ"ה ואומר ואשיצה שופטין כצראשונה ויועצין כצחתילה אחרי כן יקרא לך עיר הדק וכו' ופירושו שקודם יסובו השופטים ואחר תבא הישועה, אף אם לפי דעתו הוא רב וגדול כמו שיראה מדבריו והוא מצין פירוש אחר צפסוק היה לו לחוש לדברי הרמב"ם ז"ל ולא להשתדל צהריסת מה שצנו חכמים גדולים רבים צממות וצחכות כפי הדור וכפי הזמן כיון שהוא כל כך דואג על חרבה והוא פטרון ממנה. ^{1234567 n"ח}

ומתחלה התחיל והשתדל להטעות לסופר שהיה לו לכות אותי צסם רצי ולא צסם רצ כי כן ראוי לעשות לסמוכים הדרים צא"י שכן היה צומן הקדוש, והפליג לדבר צזה הטעות כאלו היה טעות צס"ת שהמצרך עליו הוה צרכה לצטלה אליצא דמ"ד, והורה היותו חס לכבודי עד שאמר שהיו"ד עלתה לשמים פורחת להתרעס שצצבור היותה קטנה הוציאה מהשם החשוב ההוא הראוי ללוש צגדי מלוכה, אחר זה כתב צתנאי המתמנה שצריך שיהיה צקי גדול וקדוש לה, וגם צזה תמהתי עליו שצ"ל מיום הגרוש והשמד שצספרד לעולם הייתי מורה הוראות צישראל ורצ לחמשת אלפים צחים יהודים צמדינת (פא"ח) [פאס] כמפורסם לכל העולם, והייתי אז בן י"ח שנים ועדיין לא הייתי צחתימת זקן והיו שם חכמים גדולים, ועם היותי צרעב וצמא וצחוסר כל לעולם הלכתי צדרכי השם יצברך ונתעסקתי צתורתו, לכן אני יודע צודאי שמצד הקדושה כל השומע יאמר כל מן דין סמוכו לנא וכו', ות"ל שמעולם לא נשתנה שמי אי רצי קרו לי השתא רצי הוה קרי לי אז וזה שמי לעולם, וצשאר התנאים אין ראוי לי להאריך צהם אצל ודאי שאין סומכים מן הקדושים אשר צארך המה אלא מן המצויים צדורנו זה, סוף דבר שצ"ל לעולם השתדלתי שלא ילך להתרעס עלי שום אות מאלף ועד תי"ו, רצוני לומר שלא נחלל שם שמים על ידי צסום אחד מהאותיות כדי שלא יעלו להתרעס עלי לשמים.

ועתה אצאר איך המגלות השתים כלם כונה אחת להם והיא להרוס הצנין המפואר של מניי הסמיכה, וכלי משחתם צידם אחרים מקצות וגרין לפרוץ חומה נשגבה לעשות להם שם כהיום הזה, שכן שצמו עצמם צמגלותם שאין אצחנו יכולין לעשות דבר כי אם צהסכמתם, ואם האמת היה כצצריהם אין כאן שום צבת, שלפי דעתם אם יערער פחות שצחלמידים יהרס הצנין, וזה חלילה שכן יובן לשון הרמב"ם כמו שצארתי צאורך צאגרת הסמיכה אשר עשיתי. והתיימא עליהם דכיון דשחיהם דבר א' וכוונה א' תרתי למה לי, ואיפשר שכיוונו לחזק הענין כדרך כפל